PE MARE, SPRE BIZANŢ...

— “Sailing to Byzantium”—

Câştigător al Premiului Nebula pentru Nuvelă 1986
Locul II la Locus Poll Award, pentru cea mai bună Nuvelă 1986
Nominalizare la Premiul Hugo pentru cea mai bună Nuvelă 1986
Nominalizare la premiul SF Chronicle, pentru Nuvelă 1986

de Robert Silverberg

Traducerea: Cristina Ghidoveanu & Ştefan Ghidoveanu

În zori se trezi şi păşi afară în *patio*, ca să privească pentru prima oară Alexandria, singurul oraş pe care încă nu-l văzuse. În acel an, cele cinci oraşe erau Chang-an, Asgard, New Chicago, Timbuktu, Alexandria - obişnuitul amestec de epoci, culturi, realităţi. El şi cu Gioia, după lungul zbor de la Asgard, din îndepărtatul nord, pe care-l făcuseră cu o noapte înainte, ajunseseră tîrziu, mult după apusul soarelui, şi se duseseră direct la culcare. Acum, în lumina blîndă, cu nuanţă de piersică, a dimineţii, turlele şi crenelurile avîntate ale Asgardului păreau să fi fost mai curînd un vis.

Umbla zvonul că vremea Asgardului se încheiase oricum. Nu peste multă vreme, auzise el, aveau să-l dărîme şi să-l înlocuiască, în altă parte, cu Mohenjo-daro. Deşi nu existau niciodată mai mult de cinci oraşe, se schimbau în permanenţă. Îşi aducea aminte de vremea cînd avuseseră Roma Cezarilor în loc de Chang-an şi Rio de Janeiro, mai curînd decît Alexandria. Pentru oamenii aceştia n-avea nici un rost să păstreze ceva mai mult timp.

Nu-i venea uşor să se adapteze tensiunii sufocante a Alexandriei, după splendorile îngheţate ale Asgardului. Vîntul, suflînd dinspre mare, era înviorător şi torid deopotrivă. Valurile blînde, de culoarea peruzelei, clipoceau spărgîndu-se de diguri. Prezenţe puternice îi asaltau simţurile: cerul greu, fierbinte, mireasma înţepătoare a nisipului roşcat de pe cîmpie, aroma apăsătoare, mocirloasă, iscată de marea aflată în apropiere... În lumina abia născută totul tremura şi pîlpîia. Hotelul lor era aşezat într-o poziţie minunată, sus, pe panta dinspre nord a uriaşului deal artificial cunoscut sub numele de Paneium, care era închinat zeului cu copite de capră. De acolo aveau o vedere completă asupra oraşului: bulevardele largi, grandioase, obeliscurile şi monumentele avîntate, palatul lui Hadrian chiar la poalele colinei, impunătoarea şi copleşitoarea Bibliotecă, templul lui

Poseidon, piața forfotind de lume, locuința regală pe care şi-o construise Marcus Antonius după înfrîngerea de la Actium. Și, bineînțeles, Farul, magnificul Far, cu o mulțime de ferestre, a şaptea minune a lumii, această imensă îngrămădire de marmură, de calcar şi de granit roşu-purpuriu de Aswan, înălțîndu-se maiestuos la capătul digului lung de aproape o milă. Fumul negru de la focul de semnalizare din vîrful lui se încolăcea leneş pe cer. Oraşul se trezea. Nişte temporari cu fustanele scurte, albe, îşi făcură apariția şi începură să tundă gardurile vii, dese şi închise la culoare, care se întindeau pe marginea marilor edificii publice. Cîțiva cetățeni purtînd robe largi, într-un stil vag grecesc, hoinăreau pe străzi.

Peste tot în jur se aflau fantome, şi himere, şi năluci. Doi centauri zvelți, eleganți, un mascul şi o femelă, păşteau pe coasta dealului. Un spadasin voinic, cu coapse musculoase, apăru în pridvorul templului lui Poseidon, purtînd capul tăiat al unei Gorgone; îl flutură cu o mişcare largă, ca un arc, în timp ce un rînjet i se lățea pe față. Pe stradă, sub portalul de la intrarea hotelului, trei sfincşi mici, rozalii, nu mai mari decît nişte pisici de casă, se întinseră şi căscară, apoi porniră după pradă de-a lungul rigolei. Un exemplar mai mare, de mărimea unui leu, veghea grijuliu de pe o alee; cu siguranță, mama lor. Chiar şi de la o asemenea distanță putea să-i audă torsul sonor.

Punîndu-şi mîna streaşină la ochi, privi în depărtare, dincolo de Far, peste ape. Spera să zărească spre nord țărmurile abia ghicite ale Cretei sau ale Ciprului, ori poate curba largă, întunecată, a Anatoliei. *Poartă-mă către acel Bizanț măreț*, gîndi el. *Unde totul e străvechi, cîntînd la rame...* Dar nu zări decît marea pustie şi fără de sfîrşit, strălucind orbitor în soare, deşi dimineața abia începea. Nimic nu mai era acolo unde se aştepta el să fie. Nici continentele nu păreau să-şi fi păstrat locurile cuvenite. Gioia, luîndu-l odată cu ea în micul său aparat zburător, îi arătase asta. Extremitatea Americii de

Sud înaintase pieziş în Pacific; Africa se scurtase în mod ciudat; o limbă lată de ocean separa Europa de Asia. Australia nu părea să mai existe deloc. Probabil că o excavaseră şi o folosiseră la altceva. Nu mai exista nici o urmă a lumii pe care-o cunoscuse odinioară. Acesta era secolul cincizeci. „Secolul cincizeci, după *ce*?" întrebase el de cîteva ori, dar nimeni nu părea să ştie, dacă nu cumva nu se sinchiseau să-i spună.

— E frumoasă Alexandria? îi strigă Gioia dinăuntru.

— Vino afară şi vezi!

Goală şi somnoroasă, femeia ieşi în patioul acoperit cu teracotă albă şi se cuibări lîngă el. Se strecură cu îndemînare sub braţul lui.

— O, da, da! zise ea încetişor. E atît de frumoasă, nu-i aşa? Uite, acolo, palatele, Biblioteca, Farul! Unde-o să mergem mai întîi? La Far, cred. Da? Şi-apoi piaţa - vreau să-i văd pe magii egipteni - şi stadionul, cursele - crezi că vor fi curse astăzi? Oh, Charles, vreau să văd totul!

— Totul? Chiar din prima zi?

— Chiar din prima zi, răspunse ea. Totul!

— Dar avem destul timp, Gioia.

— Avem?

El zîmbi şi o trase strîns lîngă piept.

— Destul timp, repetă cu blîndeţe.

O iubea pentru nerăbdarea ei, pentru înflăcărarea vie, clocotitoare. Gioia nu prea semăna cu ceilalţi în această privinţă, deşi părea identică în rest. Era scundă, suplă, zveltă, cu ochi întunecaţi şi pielea măslinie, avea şolduri înguste, umeri laţi şi muşchi netezi. Toţi erau aşa, fiecare de nedeosebit de ceilalţi, ca o hoardă de milioane de fraţi şi surori - o lume de mediteraneeni mici şi vioi, ca nişte copii, clădiţi pentru jonglerii, pentru spectacole cu tauri, pentru vin alb şi dulce - ziua, roşu şi aspru - noaptea. Aveau aceleaşi trupuri subţiri, aceleaşi guri largi, aceiaşi ochi mari şi lucitori. Nu văzuse niciodată pe vreunul care să pară mai

tînăr de doisprezece ani sau mai în vîrstă de douăzeci. Gioia era întrucîtva diferită, deşi nu-şi dădea prea bine seama în ce fel; ştia în schimb că tocmai această diferență imperceptibilă, dar semnificativă, era motivul pentru care o iubea. Şi poate că de aceea îl iubea şi ea.

Îşi lăsă privirea să rătăcească de la apus la răsărit, de la Poarta Lunii, de-a lungul largii străzi Canopus pînă către port şi dincolo de mormîntul Cleopatrei, aflat la extremitatea lungului şi îngustului cap Lochias. Toate erau acolo şi toate perfecte - obeliscurile, statuile şi colonadele de marmură, curțile, altarele şi dumbrăvile, chiar marele Alexandru în coşciugul lui de cristal şi aur; un oraş păgîn, splendid şi strălucitor. Existau însă şi ciudățenii - o moschee inconfundabilă lîngă grădina publică, şi ceea ce părea să fie o biserică creştină, nu departe de bibliotecă. Şi acele corăbii din port, cu toate pînzele lor roşii şi catargele zbîrlite - cu siguranță erau medievale, şi încă de la sfîrşitul evului mediu. Mai văzuse şi înainte asemenea anacronisme. Fără îndoială, aceşti oameni le socoteau amuzante. Pentru ei, viața era un joc. Şi îl jucau neîncetat. Roma, Alexandria, Timbuktu - de ce nu? Să creezi un Asgard al podurilor translucide şi al palatelor învăluite cu gheață sclipitoare, apoi să te plictiseşti de el şi să-l desființezi? Să-l înlocuieşti cu Mohenjo-daro? De ce nu? I se părea un mare păcat să distrugi aceste semețe săli de ospețe de dragul de a construi un oraş de cărămidă cafenie, lipit de pămînt, brutal şi ars de soare; dar aceşti oameni nu priveau lucrurile la fel ca el. Oraşele lor erau doar temporare. Cineva din Asgard zisese că Timbuktu avea să fie următorul care să dispară, iar Bizanțul se va înălța în locul lui. Ei bine, de ce nu? De ce nu? Puteau să aibă tot ce-şi doreau. La urma urmei, acesta era secolul cincizeci. Singura regulă era că nu puteau exista mai mult de cinci oraşe deodată. „Limitele", îl informase Gioia cu solemnitate cînd începuseră pentru prima oară să călătorească împreună,

„sînt foarte importante". Însă nu ştia de ce, sau nu se sinchisea să spună...

Privi încă o dată înspre mare.

Îşi imagină un oraş abia născut închegîndu-se brusc din cețuri, departe, dincolo de ape: turnuri strălucitoare, palate mărețe, boltite, mozaicuri de aur... N-ar fi un efort prea mare pentru ei. Puteau doar să-l invoce în întregime, din afara timpului, împăratul pe tronul lui şi soldățimea cherchelită făcînd tărăboi pe străzi, dangătul de bronz al clopotului catedralei rostogolindu-se prin marele bazar, delfinii săltînd dincolo de pavilioanele de pe țărm. De ce nu? Aveau Timbuktu. Aveau Alexandria. Doriți cu ardoare să aveți Constantinopol? Iată Constantinopol! Sau Avalon, sau Lyonesse, sau Atlantida... Puteau avea tot ce le plăcea. E un pur Schopenhauer aici: lumea ca voință şi reprezentare. Da! Aceşti oameni zvelți, cu ochi negri, călătorind fără odihnă din miracol în miracol. De ce n-ar urma Bizanțul? Da! De ce nu? *Aceea țară nu-i pentru bătrîni. Cei tineri/Strîns îmbrățişați, păsări în pomi* - da! Da! Tot ce le plăcea. Îl aveau chiar şi pe el. Brusc, se simți înfricoşat. Întrebări pe care nu le pusese de foarte multă vreme i se revărsară în minte. *Cine sînt? De ce mă aflu aici? Cine e această femeie de lîngă mine?*

— Ai devenit dintr-odată atît de tăcut, Charles, observă Gioia, care nu putea să suporte tăcerea prea multă vreme. Vrei să stai de vorbă cu mine? Vreau să vorbeşti cu mine. Spune-mi ce cauți acolo, afară.

El ridică din umeri.

— Nimic.

— Nimic?

— Nimic deosebit.

— Îmi dau seama că vezi ceva.

— Bizanțul, răspunse el. Îmi imaginam că pot să mă uit drept peste mare, pînă la Bizanț. Încercam să zăresc o licărire a zidurilor de la Constantinopol.

— O, dar n-ai putea să vezi atît de departe de aici. Credemă!

— Ştiu.

— Şi oricum, Bizanțul nu există.

— Nu încă. Dar va exista. Mai tîrziu, va veni şi vremea lui.

— Chiar va veni? Ştii ceva precis?

— Din surse sigure. Am auzit în Asgard, îi răspunse el. Dar chiar dacă n-aş fi auzit nimic, Bizanțul ar apărea inevitabil, nu crezi? Cum am putea să nu facem şi Bizanțul, Gioia? Vom face şi Bizanțul, cu siguranță, mai devreme sau mai tîrziu. Ştiu că-l vom face. E doar o problemă de timp. Iar noi avem tot timpul din lume.

O umbră traversă chipul femeii.

— Aşa să fie oare? Chiar îl avem?

* * *

Ştia foarte puțin despre sine însuşi, dar în mod cert nu era unul dintre-ai lor. Asta foarte, foarte sigur. Ştia că numele lui era Charles Phillips şi că, înainte de a veni să trăiască printre aceşti oameni, trăise în anul 1984, o epocă în care existaseră lucruri precum computerele, aparatele de televiziune, jocul de baseball, avioanele cu reacție, iar lumea era plină de oraşe, nu doar cinci, ci mii de oraşe - New York şi Londra, şi Johannesburg, şi Paris, şi Liverpool, şi Bangkok, şi San Francisco, şi Buenos Aires, şi multe, multe altele, toate în acelaşi timp. Existaseră patru miliarde şi jumătate de oameni în lume, atunci; acum, se îndoia că mai existau chiar şi patru milioane şi jumătate... Aproape totul se schimbase mai presus de înțelegere. Luna părea încă aceeaşi, la fel şi Soarele; dar noaptea căuta în zadar constelațiile familiare... N-avea nici cea mai mică idee cum îl aduseseră de atunci în timpul lor, sau de ce. N-avea nici un rost să întrebe. Nimeni nu-i dădea nici un răspuns; nimeni nu părea nici măcar să înțeleagă ce anume încerca el să afle. După o vreme încetase

să mai întrebe; după o vreme încetase aproape cu desăvîrşire să mai vrea să ştie...

El şi cu Gioia urcau în far. Ea o luase la fugă înainte, grăbită ca întotdeauna, iar el venea în urma ei, în felul lui mai nepăsător. Zeci de alţi turişti, cei mai mulţi în grupuri de cîte doi sau trei, îşi croiau drum în susul rampelor pavate cu lespezi late, rîzînd şi strigînd unul la altul. Unii dintre ei, văzîndu-l, se opreau pentru o clipă şi-l priveau intens, arătînd înspre el cu degetul. Deja se obişnuise cu asta. Era cu mult mai înalt decît oricare dintre ei; devenea limpede că nu semănau. Cînd arătau către el, le zîmbea. Cîteodată dădea uşor din cap, în semn de răspuns.

Nu găsi prea multe lucruri interesante la nivelul cel mai de jos, o structură masivă, pătrată, înaltă de două sute de picioare, construită din blocuri uriaşe de marmură; în galeriile sale reci şi mucegăite se aflau sute de mici încăperi întunecoase, birourile paznicilor şi mecanicilor Farului, cazărmile garnizoanei, grajdurile pentru cei trei sute de măgari care cărau combustibil pînă la foişorul din vîrf. Nimic din toate acestea nu părea să-l atragă. Înaintă cu greu, fără oprire, pînă cînd ieşi pe balconul care ducea la nivelul următor. Aici, Farul se strîmta şi devenea octogonal; faţada lui, acum din granit, frumos canelată, se înălţa deasupra lor într-o curbă ameţitoare.

Gioia îl aştepta acolo.

— Asta-i pentru tine, zise ea, întinzîndu-i o bucată de carne înfiptă într-o frigăruie de lemn. Miel fript. Nemaipomenit de delicios. Am mîncat una, în timp ce te aşteptam.

Îi dădu şi o cupă cu un fel de şerbet verde, răcoritor, şi se repezi să cumpere o rodie. Zeci de temporari colindau prin balcon, vînzînd răcoritoare de tot felul.

Bărbatul muşcă din carne. Era arsă pe dinafară, dar de un roz plăcut şi umedă înăuntru. În timp ce mînca, unul dintre temporari se apropie de el şi îl privi cu blîndeţe drept în faţă.

Era un tip îndesat şi oacheş, care nu purta nimic altceva în afara unei fişii de pînză colorate în roşu şi galben, în jurul taliei.

— Vînd carne, vorbi el. Miel fript foarte bun, numai cinci drahme.

Phillips arătă bucata pe care o mînca.

— Am luat deja, răspunse el.

— E o carne excelentă, foarte fragedă. A fost înmuiată timp de trei zile în sucuri de...

— Te rog, zise Phillips. Nu vreau să mai cumpăr carne. Te superi dacă te rog să pleci?

Temporarii îl stingheriseră şi-l încurcaseră la început, şi erau încă multe lucruri în legătură cu ei care-i erau neclare. Nu erau maşini - arătau ca nişte creaturi din carne şi sînge - dar nu păreau să fie nici ființe umane, şi nimeni nu-i trata ca şi cum ar fi fost. Presupunea că erau făpturi artificiale, produse ale unei tehnologii atît de desăvîrşite încît rămînea invizibilă. Unii păreau mai inteligenți decît alții, dar cu toții se purtau ca şi cum n-ar fi avut mai multă autonomie decît personajele unei piese de teatru, ceea ce şi erau, în esență. În fiecare dintre cele cinci oraşe exista un număr neprecizat de temporari, jucînd tot felul de roluri: păstori şi porcari, măturători de stradă, negustori, barcagii, vînzători de carne friptă şi de băuturi reci, clienți care se tocmeau în piețe, copii de şcoală, căruțaşi, polițişti, rîndaşi, gladiatori, călugări, meşteşugari, prostituate şi hoți de buzunare, marinari - tot ceea ce era necesar pentru a susține iluzia unui centru urban înfloritor, cu populație numeroasă. Oamenii cu ochi negri, poporul Gioiei, nu lucrau niciodată. Nu erau destui pentru a face să funcționeze un oraş, şi, în orice caz, erau în exclusivitate turişti, după cum îi purta capriciul, din Chang-an la New Chicago, din New Chicago la Timbuktu, din Timbuktu în Asgard, din Asgard la Alexandria, înainte, mereu înainte.

Temporarul nu voia să-l lase în pace. Phillips se îndepărtă, iar acesta îl urmă, încolțindu-l cu spatele la peretele balconului. Cînd Gioia se întoarse, cîteva minute mai tîrziu, cu buzele drăgălaş pătate cu suc de rodie, temporarul încă mai stăruia pe lîngă el, încercînd, cu o perseverență lunatică, să-i vîndă o frigăruie de miel. Stătea mult prea aproape de el, aproape nas în nas, cu ochii mari şi trişti, de bovină, ațintiți plin de zel într-ai săi, în timp ce-şi ridica în slăvi calitatea mărfii, cu un ton insistent, ca un muget jalnic. Lui Charles i se părea că avusese asemenea necazuri cu temporarii o dată sau de două ori mai înainte. Gioia atinse uşor cotul creaturii şi spuse, pe un ton tăios, pe care Phillips nu-l mai auzise niciodată pînă atunci la ea:

— Nu-l interesează. Pleacă de lîngă el!

Temporarul plecă de îndată. Lui Phillips, îi spuse:

— Trebuie să fii autoritar cu ei.

— Am încercat. N-a vrut să mă asculte.

— I-ai ordonat să plece şi a refuzat?

— I-am cerut să plece. Politicos. Poate prea politicos.

— Chiar şi aşa, insistă ea. Ar fi trebuit să se supună unei ființe umane, indiferent de împrejurări.

— Poate că n-a crezut că sînt om, sugeră Phillips. Din pricina felului în care arăt. Înălțimea, culoarea ochilor mei. Trebuie să fi crezut că şi eu sînt un fel de temporar.

— Nu, replică Gioia, încruntîndu-se. Un temporar n-ar aborda un alt temporar. Dar nici n-ar risca să nu se supună unui cetățean. Există o limită foarte limpede. Nu se produce niciodată nici un fel de confuzie. Nu înțeleg de ce a continuat să te sîcîie.

Fu surprins de cît de tulburată părea ea: mult mai mult, socotea el, decît o îndreptățea incidentul. Un dispozitiv idiot, poate dereglat într-un fel oarecare, lăudîndu-şi marfa prea entuziast - şi ce-i cu asta? După o clipă, Gioia păru să ajungă la aceeaşi concluzie. Ridicînd din umeri, spuse:

— E defect, presupun. Poate că asemenea lucruri sînt mai obişnuite decît bănuim noi, nu crezi?

Era ceva forțat în tonul ei, care-l deranjă. Femeia surîse şi-i întinse rodia.

— Uite... Ia o înghițitură, Charles. E minunat de dulce. Dispăruseră, ştii. Urcăm mai departe?

* * *

Porțiunea mijlocie, octogonală, a Farului trebuie să fi avut cîteva sute de picioare înălțime, un tub apăsător, claustrofobic, umplut aproape în întregime de cele două rampe în spirală care se roteau în jurul puțului central al uriaşei construcții. Ascensiunea era lentă: un atelaj de măgari se afla la mică distanță în fața lor pe rampă, tropăind încărcați cu boccele pline cu vreascuri pentru focul din foişor. În cele din urmă însă, chiar cînd Phillips începea să-şi piardă răsuflarea şi să amețească, el şi cu Gioia ajunseră la al doilea balcon, cel care marca trecerea de la secțiunea octogonală la nivelul cel mai de sus al Farului, care era cilindric şi foarte subțire.

Gioia se aplecă mult peste balustradă.

— Oh, Charles, ce privelişte! Uită-te!

Era uluitor. Dintr-o parte puteau zări întregul oraş, mlăştinosul lac Mareotis şi prăfoasa cîmpie egipteană de dincolo de el, iar din cealaltă priveau în depărtare, la Mediterana cenuşie şi schimbătoare. Bărbatul arătă către nenumăratele recife şi locuri puțin adînci care împînzeau apele ducînd către intrarea în port.

— Nu-i de mirare că au nevoie aici de un far, observă el. Fără un reper gigantic de un fel oarecare, nu şi-ar găsi niciodată drumul din largul mării spre interior.

O explozie de sunet, un sforăit feroce, izbucni chiar deasupra lui. Ridică privirea, uimit. Statui imense ale unor tritoni purtînd trîmbițe ieşeau în afară la colțurile Farului la acest

nivel; sunetul puternic care țîşnise venea de la cel mai apropiat dintre ele. Un semnal, se gîndi Charles. O avertizare pentru navele care-şi căutau drumul prin acea trecătoare dificilă. Sunetul era produs de un soi de mecanism cu aburi, îşi dădu el seama, manevrat de echipe de temporari asudați, îngrămădiți în jurul focurilor deschise de la baza fiecărui triton.

O dată în plus se trezi cuprins de admirație pentru felul ingenios în care oamenii aceştia realizau reproducerile antichității. Dar oare *erau* ele reproduceri? se întrebă. Încă nu înțelegea cum le scoteau din neființă. După cîte ştia el, acest loc era chiar Alexandria cea autentică, extrasă din propriul său timp, exact ca şi el. Poate că acesta era Farul adevărat, originalul, iar nu o copie. N-avea nici cea mai mică idee cum stăteau lucrurile, şi nici care dintre alternative ar fi fost un miracol mai mare.

— Cum ajungem în vîrf? întrebă Gioia.

— Pe-acolo, cred. Pe uşa aceea.

Rampele în spirală pentru măgari se sfîrşeau aici. Poverile cu vreascuri pentru foişor urcau mai departe cu un ascensor din puțul central. Vizitatorii continuau pe o scară înghesuită, atît de îngustă la capătul de sus, încît era imposibil să te răsuceşti în timp ce urcai. Gioia, neobosită, alerga înainte. El se agață de balustradă şi urcă încontinuu, cu trudă, numărînd micuțele deschizături cu rol de ferestre pentru a mai micşora plictiseala ascensiunii. Socoteala ajunsese aproape la o sută, cînd în sfîrşit intră, poticnindu-se, în vestibulul camerei farului. Vreo zece sau mai mulți vizitatori se îngrămădeau în ea. Gioia se afla în partea opusă, lîngă peretele deschis către mare.

I se părea că simte construcția legănîndu-se în vînt, aici, în partea de sus. Cît de sus erau? Cinci sute de picioare, şase sute, şapte sute? Încăperea farului era înaltă şi îngustă, despărțită de o pasarelă în două secțiuni, una sus şi una jos. Dedesubt, şiruri de temporari dădeau din mînă în mînă

lemnul de la lift şi-l aruncau în focul arzător. Din locul în care stătea, la marginea platformei pe care era agățată uriaşa oglindă de metal lustruit, îi simțea căldura intensă. Limbile de foc săltau în sus şi în jos, dansînd în fața oglinzii care-şi arunca raza orbitoare departe, către mare. Fumul se înălța printr-o aerisire. Chiar în vîrf, se afla o statuie colosală a lui Poseidon, austeră, feroce, ridicîndu-se amenințătoare deasupra foişorului.

Gioia traversă pasarela pînă cînd ajunse lîngă el.

— Vorbea ghidul înainte să vii tu, zise ea, arătînd cu degetul. Vezi locul acela de acolo, sub oglindă? Cineva care stă acolo şi se uită în oglindă vede o imagine a corăbiilor de pe mare invizibile de aici cu ochiul liber. Oglinda măreşte lucrurile.

— Crezi aşa ceva?

Ea făcu un semn cu capul în direcția ghidului.

— El a spus că e aşa. Şi ne-a mai zis că, dacă te uiți într-un anumit fel, poți vedea direct peste ape, tocmai în oraşul Constantinopol.

E ca un copil, gîndi el. Cu toții sînt aşa. Replică:

— Mi-ai spus chiar tu, nu mai departe decît azi dimineață, că nu este posibil să vezi atît de departe. În plus, Constantinopol nu există în acest moment.

— Va exista, răspunse ea. *Tu* mi-ai spus, chiar azi dimineață. Şi cînd o să existe, se va reflecta în oglinda farului. Ăsta-i adevărul. Sînt absolut sigură!

Gioia se întoarse către intrarea camerei farului.

— Oh, uite, Charles! Iată-i pe Nissandra şi pe Aramayne! Şi Hawk! Şi Stengard!

Gioia rîdea şi striga nume.

— Oh, toată lumea e aici! *Toata lumea!*

Cei numiți intrară înghiontindu-se în încăpere, atît de mulți nou-veniți încît cîțiva dintre cei care se aflaseră acolo fură siliți să coboare treptele de la capătul celălalt. Gioia se amestecă printre ei, îmbrățişîndu-i, sărutîndu-i. Phillips abia

îi putea deosebi unul de altul - era dificil pentru el chiar şi să-şi dea seama care erau bărbaţi şi care femei, aşa cum erau îmbrăcaţi, în acelaşi tip de robe largi - dar recunoştea unele dintre nume. Aceştia erau prietenii speciali, gaşca ei, cu care călătorise din oraş în oraş, într-un tur nesfîrşit al veseliei, în vremurile de altădată, înainte ca el să apară în viaţa ei. Pe cîţiva îi mai întîlnise şi înainte, în Asgard, în Rio, la Roma. Ghidul din camera farului, un bătrîn temporar îndesat, cu umeri laţi, care purta o cunună de laur pe capul chel, îşi făcu din nou apariţia şi îşi începu discursul răsuflat, dar nimeni nu-l asculta; erau cu toţii prea ocupaţi să se salute unii pe ceilalţi, să se îmbrăţişeze, să chicotească. Unii îşi croiau drum pînă la Phillips şi întindeau mîinile, ridicîndu-se pe vîrfuri, să-i atingă obrazul cu vîrful degetelor, în acel salut ciudat al lor.

— Charles, rosteau ei cu gravitate, pronunţînd numele din două silabe, aşa cum făceau deseori aceşti oameni. Ce bine-mi pare să te revăd! Ce plăcere deosebită! Tu şi cu Gioia - un cuplu atît de frumos! Atît de potriviţi unul pentru celălalt!

Aşa era? Presupunea că da.

Camera fremăta de murmurul discuţiilor. Ghidul nu se auzea deloc. Stengard şi Nissandra vizitaseră New Chicago pentru dansul acvatic - Aramayne aducea poveşti despre un ospăţ din Chang-an care durase *zile* întregi - Hawk şi Hekna fuseseră la Timbuktu să vadă sosirea caravanei cu sare, şi urmau să se întoarcă acolo în curînd - o ultimă petrecere menită să sărbătorească sfîrşitul Asgardului, de la care nu trebuia cu nici un preţ să lipsească - planurile pentru noul oraş, Mohenjo-daro - avem rezervări la deschidere, n-am fi lăsat să ne scape pentru nimic în lume - şi, da, aveau cu siguranţă să se ducă la Constantinopol după aceea, planificatorii erau deja cufundaţi adînc în cercetările pentru Bizanţ - ce bine-mi pare să te văd, arăţi atît de frumoasă tot timpul - ai fost deja la Bibliotecă? La grădina zoologică? La templul lui Serapis?

Pe Phillips îl întrebară:

— Ce crezi de Alexandria noastră, Charles? Desigur trebuie s-o fi cunoscut bine în vremea ta. Arată aşa cum ți-o aduci aminte?

Întrebau mereu asemenea lucruri. Nu păreau să înțeleagă că Alexandria Bibliotecii şi a Farului era de mult pierdută şi intrată în legendă pînă în secolul douăzeci, în care trăise el. Pentru ei, bănuia, toate locurile pe care le readuceau la viață erau mai mult sau mai puțin contemporane. Roma Cezarilor, Alexandria Ptolemeilor, Veneția dogilor, Chang-an al dinastiei Tang, Asgardul Aesirilor, nici unul mai puțin real decît următorul, dar nici mai puțin ireal, fiecare dintre ele doar o fațetă a trecutului îndepărtat, trecutul imemorial şi fantastic, o pană smulsă din acel abis întunecat al timpului rămas în urmă. Nu exista nici un context care să-i ajute să separe o epocă de alta. Pentru ei, întregul trecut era un tărîm atemporal, fără hotare. Atunci, de ce să nu fi văzut Farul înainte, el care sărise în această eră din New Yorkul anului 1984? Nu reuşise niciodată să le explice. Iulius Cezar şi Hanibal, Elena din Troia şi Carol cel Mare, Roma gladiatorilor şi New Yorkul cu Yankees şi Mets, Ghilgamesh şi Tristan şi Othello, Robin Hood şi George Washington, regina Victoria - pentru ei, cu toții păreau la fel de reali şi de ireali, nici unul dintre ei mai mult decît siluete luminoase mişcîndu-se pe o pînză pictată. Trecutul, trecutul, nebulosul şi fluidul trecut - pentru ei era un singur loc, de infinită accesibilitate şi infinită conectivitate. Sigur că aveau să creadă că mai văzuse Farul şi înainte. Ştia prea multe ca să încerce să explice iarăşi lucrurile.

— Nu, răspunse el simplu. Vin pentru prima oară la Alexandria.

* * *

Rămaseră acolo pe toată durata iernii, şi poate şi o parte din primăvară. Alexandria nu era un loc în care să fii prea conştient de schimbarea anotimpurilor, şi nici trecerea timpului nu se simțea prea limpede cînd cineva trăia o viață întreagă ca turist.

În timpul zilei exista întotdeauna ceva nou de văzut. Grădina zoologică, de exemplu: un parc minunat, miraculos de verde şi de luxuriant în această climă fierbinte şi uscată, unde animale uimitoare umblau prin țarcuri atît de generoase încît nu păreau deloc nişte îngrădituri. Se aflau aici cămile, rinoceri, gazele, struți, lei, măgari sălbatici; şi tot aici, alăturați ca din întîmplare acestor animale africane familiare, erau hipogrifi, inorogi, basilisci şi dragoni care scot flăcări pe nări, cu solzi în toate culorile curcubeului. Avusese originara grădină zoologică din Alexandria dragoni şi inorogi? Phillips se îndoia. Dar aceasta avea: evident, nu era mai greu pentru meseriaşii din spatele scenei să confecționeze animale mitice decît să fabrice cămile şi gazele. Pentru Gioia şi pentru prietenii ei, toate erau oricum la fel de mitice. Erau la fel de cuprinşi de venerație în fața unui rinocer ca şi în fața unui hipogrif. Unul nu era nici mai ciudat, nici mai puțin ciudat decît celălalt. Atît cît reuşise Phillips să descopere, nici un mamifer şi nici o pasăre din epoca lui nu supraviețuise pînă în aceasta, în afară de nişte cîini şi pisici, dintre care multe fuseseră reconstruite.

Şi apoi Biblioteca! Toate acele comori pierdute, recuperate din ghearele timpului! Pereți imenşi de marmură, cu coloane, săli de lectură cu bolți înalte, bine ventilate, grămezile spiralate întunecate, înălțîndu-se pînă la infinit. Mînerele de fildeş a şapte sute de mii de suluri de papirus răsărind din rafturi. Învățați şi bibliotecari alunecînd în tăcere peste tot, scoțînd surîsuri palide, de cărturar, dar preocupați în mod clar de probleme serioase ale cugetului. Erau cu toții temporari, îşi dădu seama Phillips. Simpli auxiliari, parte a iluziei. Oare sulurile erau şi ele tot o iluzie?

— Avem aici dramele complete ale lui Sofocle, zise ghidul cu o fluturare vioaie a mîinii, arătînd unul după altul rafturile cu texte.

Numai şapte dintre cele o sută treizeci şi trei de piese supraviețuiseră arderilor succesive ale Bibliotecii în timpurile străvechi, de către romani, creştini şi arabi; se aflau aici cele pierdute, *Triptolemus, Nausicaa, Iason* şi toate celelalte? Şi ar mai putea găsi aici, readuse în mod miraculos în ființă, celelalte comori ale literaturii antice - memoriile lui Odiseu, istoria Romei a lui Cato, viața lui Pericle scrisă de Tucidide, volumele lipsă ale lui Titus Livius? Dar cînd întrebă dacă ar putea explora teancurile, ghidul zîmbi cu un aer de scuză şi spuse că toți bibliotecarii erau ocupați în acel moment. Altă dată, poate? Poate, răspunse ghidul. Asta nu schimba lucrurile cu nimic, trase concluzia Phillips. Chiar dacă aceşti oameni aduseseră înapoi cumva aceste comori pierdute ale antichității, cum le-ar putea citi? Nu ştia greceşte.

Viața oraşului zumzăia şi pulsa în jurul lui. Era un loc atît de frumos, încît îți lua ochii: golful larg, înțesat de pînze, marile bulevarde trasate rigid de la est la vest şi de la nord la sud, lumina soarelui reflectîndu-se aproape audibil în pereții strălucitori ai palatelor regilor şi ale zeilor. Făcuseră asta foarte bine, se gîndi Phillips; chiar foarte bine. În piață, negustori cu ochi aspri se ciorovăiau în cîteva limbi misterioase pentru prețul abanosului, al tămîiei arăbeşti, al jadului, al pieilor de panteră. Gioia cumpără un dram de parfum egiptean deschis la culoare, cu iz de mosc, într-un flacon conic, delicat, de sticlă. Magicieni şi jongleri şi scribi strigau strident spre trecători, implorînd cîteva clipe de atenție şi cîteva monede pentru munca lor. Sclavi robuşti, negri şi cu pielea roşcată, dar şi unii care-ar fi putut fi chinezi, erau vînduți la licitație, puşi să-şi încordeze muşchii, să-şi arate dinții, să-şi descopere pieptul şi coapsele în fața posibililor cumpărători. În gimnaziu, atleți goi aruncau sulițe şi discuri şi luptau cu un zel înspăimîntător. Prietenul Gioiei,

Stengard, veni în grabă cu un dar pentru ea, un colier de aur care n-ar fi făcut-o să se simtă stînjenită nici pe Cleopatra. O oră mai tîrziu, ea îl pierduse, sau poate că îl dăduse altcuiva în timp ce Phillips se uita în altă parte. Gioia cumpără altul, chiar şi mai frumos, în ziua următoare. Oricine putea avea toți banii pe care-i dorea, doar cerîndu-i; erau la fel de uşor de obținut ca şi aerul, pentru aceşti oameni.

A te afla acolo semăna foarte mult cu a merge la film, îşi zise Phillips. Un spectacol diferit în fiecare zi: fără cine ştie ce intrigă, dar efectele speciale erau magnifice, iar finisarea detaliilor ar fi putut fi doar cu greu întrecută. Un megafilm, un amuzament imens care se desfăşura în permanență şi care era jucat de întreaga populație a Pămîntului. Şi era atît de lipsit de efort, atît de spontan; după cum, atunci cînd se dusese la un film, nu-şi bătuse niciodată capul să se gîndească la nenumărații tehnicieni din spatele scenei, la operator şi la designerii de costume, la constructorii de decoruri, la electricieni, la creatorii de modele şi la cei care manevrează camerele şi microfoanele, tot aşa, aici prefera să nu-şi pună întrebări în legătură cu mijloacele prin care Alexandria fusese amenajată în fața lui. Părea real. *Era* real. Cînd bea vinul roşu, tare, acesta îi dădea o euforie plăcută. Dacă ar fi sărit din camera farului, bănuia că ar fi murit, deşi poate că n-ar fi rămas mort prea multă vreme; fără îndoială, aveau o modalitate oarecare de a-l readuce la viață de atîtea ori de cîte era necesar. Moartea nu părea să fie un factor important în viața acestor oameni.

Ziua, vizitau locuri care meritau să fie văzute. Noaptea, el şi cu Gioia se duceau la petreceri, la hotelul lor, în vilele de la țărmul mării, în palatele marii nobilimi. Obişnuiții erau mereu acolo: Hawk şi Hekna, Aramayne, Stengard şi Shelimir, Nissandra, Asoka, Afonso, Protay. La toate petrecerile existau cinci sau chiar zece temporari pentru fiecare cetățean, unii ca simpli indivizi, alții ca muzicanți şi actori care distrau publicul sau chiar ca surogate de oaspeți,

amestecîndu-se printre ceilalți liber şi chiar cu o oarecare îndrăzneală. Dar fiecare ştia în permanență cine era cetățean şi cine era doar un temporar. Phillips începu să creadă că propria lui poziție se afla undeva la mijloc. Cu siguranță îl tratau cu o politețe pe care nimeni nu i-ar fi acordat-o unui temporar şi totuşi în purtarea lor se afla o condescendență care-i arăta că pur şi simplu nu era unul dintre ei, ci era o persoană aflată la un nivel complet diferit de existență. Faptul că era iubitul Gioiei îi oferea o oarecare situație în ochii lor, dar nu cine ştie ce; era limpede că avea să fie întotdeauna un străin, un primitiv, arhaic şi bizar. De altfel, observă că şi Gioia, deşi fără îndoială membră a grupului, părea să fie privită oarecum ca o persoană din afară, ca o stră-strănepoată a unui negustor într-o adunare de Plantageneți. Nu afla întotdeauna despre cele mai bune petreceri la timp ca să participe; prietenii ei nu-i întorceau de fiecare dată saluturile exuberante cu aceeaşi căldură; cîteodată o observa cum ciuleşte urechile ca să audă vreo bîrfă care nu-i era neapărat împărtăşită. Se întîmpla asta din cauză că şi-l luase pe el ca iubit? Sau era invers: că ea alesese să fie iubita lui tocmai pentru că *nu* era un membru deplin al castei lor?

Faptul că era un primitiv îi oferea cel puțin un subiect despre care să vorbească la petrecerile lor.

— Vorbeşte-ne despre război, îi cereau ei. Vorbeşte-ne despre alegeri. Despre bani. Despre boli.

Voiau să ştie totul, deşi nu păreau să fie foarte atenți; ochii lor deveneau repede sticloşi. Cu toate acestea, puneau întrebări. Le descrise blocajele de circulație, politica, deodorantele şi pastilele cu vitamine. Le vorbi despre țigări, ziare, metrouri, cărți de telefon, despre cărți de credit şi despre jocul de baschet.

— Care era oraşul tău? întrebau ei.

New York, le răspundea.

— Şi cînd era? În secolul al şaptelea, zici?

Al douăzecilea, le răspundea. Ei schimbau priviri şi dădeau din cap.

— Va trebui să-l facem, spuneau. World Trade Center, Empire State Building, centrul Citicorp, catedrala Sfîntului Ioan cel Divin - cît de fascinant! Stadionul Yankee, podul Verrazzano. O să le facem pe toate. Dar mai întîi trebuie să vină Mohenjo-daro. Şi apoi, cred, Constantinopol. Oraşul tău avea mulți locuitori?

Şapte milioane, răspundea el. Numai în cele cinci cartiere. Ei dădeau din cap, surîzînd cu amabilitate, netulburați de număr. Şapte milioane, şaptezeci de milioane - pentru ei era acelaşi lucru, simțea Charles. Trebuia doar ca ei să producă temporari, în orice cantitate era necesară. Se întrebă cît de bine aveau să îndeplinească sarcina. La urma urmei, nu era un judecător potrivit pentru Alexandrii şi Asgarduri. Puteau avea inorogi şi hipogrifi în grădina zoologică, şi sfincşi vii umblînd după pradă prin şanțuri, nu-l deranja. Alexandria lor fantezistă nu era cu nimic mai rea sau mai bună decît cea din istorie. Cît de mult l-ar întrista şi l-ar deziluziona însă dacă New Yorkul pe care-l vor face să apară ar avea Greenwich Village la periferie şi Times Square în Bronx, iar newyorkezii, amabili şi politicoşi, ar vorbi cu accentul mieros din Savannah sau din New Orleans. Ei, dar n-avea de ce să-şi facă gînduri negre pentru asta acum. Foarte probabil, erau doar curtenitori cînd vorbeau despre construirea New Yorkului său. Le stătea la dispoziție doar toată imensitatea trecutului din care să aleagă: Ninive, Memphisul faraonilor, Londra reginei Victoria sau a lui Shakespeare sau a lui Richard al III-lea, Florența familiei Medici, Parisul lui Abélard şi Héloïse sau Parisul lui Ludovic al XIV-lea, Tenochtitlanul lui Montezuma şi Cuzco din vremea lui Atahualpa; Damascul, Sankt Petersburg, Babilonul, Troia. Şi apoi erau toate oraşele, ca New Chicago, scoase dintr-un timp încă nenăscut pentru el, dar istorie antică pentru ei. Într-o asemenea bogăție, o asemenea infinitate de posibilități, chiar

şi măreţul New York ar putea aştepta multă vreme să-i vină rîndul. Oare avea să mai fie printre ei la vremea cînd ajungeau să-l reconstituie? Pînă atunci, poate că aveau să se plictisească de el şi să-l trimită înapoi în propria lui epocă. Sau poate că avea pur şi simplu să îmbătrînească şi să moară. Chiar şi aici, presupunea, avea să moară pînă la urmă, deşi nimeni altcineva nu părea să moară vreodată. Nu ştia. Îşi dădu seama că, de fapt, nu ştia nimic.

* * *

Vîntul de miazănoapte bătu toată ziua. Stoluri imense de ibişi apărură deasupra oraşului, fugind de arşiţa din interiorul continentului şi ţipînd în timp ce traversau cerul, cu gîturile lor negre şi picioarele subţiri întinse. Păsările sacre, coborînd cu miile, se răspîndiră pe la fiecare răspîntie, năpustindu-se asupra păianjenilor şi gîndacilor, asupra şoarecilor, asupra rămăşiţelor din măcelării şi din brutării. Erau frumoase, dar iritant de prezente peste tot, şi împroşcau clădirile de marmură cu excrementele lor; în fiecare dimineaţă, detaşamente de temporari le spălau cu grijă. Gioia îi spunea puţine lucruri acum. Părea rece, retrasă, deprimată; şi se simţea la ea ceva aproape intangibil, ca şi cum ar fi devenit treptat transparentă. Bărbatul simţea că ar fi fost o încălcare a intimităţii ei dacă ar fi întrebat-o ce nu-i în regulă. Poate că era doar neastîmpăr. Gioia începuse să se preocupe de religie, şi oferea jertfe costisitoare la templele lui Serapis, Isis, Poseidon, Pan. Se ducea la necropola din vestul oraşului să depună coroane pe mormintele din catacombe. Într-o singură zi, urcă Farul de trei ori fără nici un semn de oboseală. Într-o zi, el se întoarse dintr-o vizită la Bibliotecă şi o găsi goală în patio; se unsese peste tot cu o alifie verde, aromată. Brusc, femeia zise:

— Cred că e timpul să plecăm din Alexandria, nu?

* * *

Voia să meargă la Mohenjo-daro, dar Mohenjo-daro nu era gata încă pentru vizitatori. În loc de asta, îşi luară zborul spre est, către Chang-an, pe care nu-l mai văzuseră de ani de zile. Era sugestia lui Phillips: spera că strălucirea ţipătoare şi cosmopolită a vechii capitale Tang avea să-i readucă buna dispoziţie.

De această dată, urma ca ei să fie oaspeţii împăratului; un privilegiu neobişnuit, pentru care de obicei trebuia să te înscrii cu mult înainte, dar Phillips le spusese unora dintre prietenii cu poziţie înaltă ai Gioiei că era nefericită, iar ei aranjaseră repede totul. Trei funcţionari cu robe galbene, unduitoare, şi eşarfe violete îi întîmpinară cu plecăciuni nesfîrşite la Poarta Virtuţii Strălucitoare, din zidul sudic al oraşului, şi-i conduseră în pavilionul lor, aproape de palatul imperial şi de Grădina Interzisă. Era un loc luminos, aerisit, cu pereţi subţiri de cărămidă tencuită, sprijiniţi de coloane graţioase din lemn întunecat, aromat. Fîntînile jucau pe acoperişul de ţigle verzi şi galbene, creînd o nesfîrşită ploaie răcoroasă de apă recirculată. Balustradele erau din marmură sculptată, clanţele şi broaştele de la uşi erau de aur.

Exista un şir de camere private pentru el şi un altul pentru ea, deşi aveau să împartă dormitorul elegant, cu draperii de damasc, din mijlocul pavilionului. De îndată ce ajunseră, Gioia anunţă că trebuie să se ducă în încăperile ei ca să facă baie şi să se îmbrace.

— Diseară o să fie o recepţie oficială pentru noi la palat, îl anunţă ea. Se spune că recepţiile imperiale sînt splendide, mai presus de orice închipuire. Vreau să arăt cît mai bine.

Îi mai spuse că împăratul şi toţi miniştrii săi aveau să-i primească în Sala Ţelului Suprem; urma să fie un banchet pentru o mie de oameni; dansatori persani aveau să dea un spectacol, ca şi celebrii jongleri din Chung-nan. După aceea,

cu toții aveau să fie conduşi în peisajul fantastic al Grădinii Interzise ca să vadă cursele de dragoni şi focurile de artificii.

Se duse în apartamentul lui. Două servitoare micuțe şi delicate îl dezbrăcară şi-l îmbăiară cu bureți parfumați. Pavilionul era prevăzut cu unsprezece temporari care aveau să le fie servitori - chinezi discreți, ca nişte pisici, făcuți cu o verosimilitate perfectă: păr negru şi drept, piele strălucitoare, cute la pleoape. Phillips se întreba deseori ce se întîmpla cu temporarii unui oraş cînd vremea acestuia se încheia. Erau oare impunătorii eroi scandinavi din Asgard reciclați chiar acum în dravidieni vînjoşi cu piele întunecată pentru Mohenjo-daro? Cînd zilele oraşului Timbuktu se încheiau, aveau să fie convertiți războinicii săi negri cu mantii strălucitoare în bizantini zvelți care să populeze arcadele Constantinopolului? Sau înlăturau pur şi simplu vechii temporari, ca pe tot atîtea bunuri excedentare, îi depozitau undeva în magazii şi confecționau cantitățile corespunzătoare din noul model? Nu ştia; şi odată, cînd o întrebase pe Gioia despre asta, ea devenise stînjenită şi evazivă. Nu-i plăcea ca el s-o iscodească în căutarea informațiilor, iar Charles bănuia că asta era din cauză că ea avea foarte puțin de oferit. Aceşti oameni nu păreau să pună sub semnul întrebării acțiunile propriei lor lumi; curiozitățile lui erau foarte tipice pentru secolul douăzeci, i se spunea adeseori, pe acel ton amabil, dar superior, pe care-l aveau cu toții față de el. În timp ce micile servitoare îl frecau cu bureții lor, se gîndi să le întrebe unde slujiseră înainte de Chang-an. Rio? Roma? Bagdadul lui Harun al-Raşid? Dar aceste fete fragile, ştia, n-ar fi făcut decît să chicotească şi să bată în retragere dacă ar fi încercat să le pună întrebări. Interogarea temporarilor nu era numai nepotrivită, dar şi lipsită de rost; era ca şi cum ai lua la întrebări bagajul cuiva.

Îmbăiat şi îmbrăcat în mătăsuri roşii somptuoase, hoinări puțin prin pavilion, admirînd zurgălăii de jad verde care atîrnau deasupra porticului, stîlpii roşcați lustruiți, nuanțele de

curcubeu ale grinzilor şi scoabelor complicat întreţesute care susţineau acoperişul. Apoi, plictisindu-se de singurătate, se apropie de perdeaua de bambus de la intrarea în apartamentul Gioiei. Un uşier şi una dintre servitoare stăteau imediat dincolo de ea. Îi făcură semn că n-ar trebui să intre; dar el se încruntă, iar ei se topiră în faţa lui ca nişte fulgi de zăpadă. Un iz de tămîie îl conduse prin pavilion către camera de toaletă a Gioiei, aflată în locul cel mai îndepărtat al apartamentului. Acolo se opri, chiar în pragul uşii.

Gioia stătea cu spatele la el, goală, în faţa unei măsuţe de toaletă dintr-un lemn rar, de culoarea flăcărilor, încrustat cu benzi de porţelan portocaliu şi verde. Se examina singură, cu multă atenţie, într-o oglindă de bronz lustruit ţinută de una dintre servitoare; culegea ceva de pe cap, cu unghiile de la mîini, aşa cum ar fi făcut o femeie care-şi caută firele cenuşii de păr.

Dar asta părea ciudat. Păr cărunt la Gioia? La un cetăţean? Un temporar ar fi putut arăta poate unele semne de îmbătrînire, dar cu siguranţă nu un cetăţean. Cetăţenii rămîneau mereu tineri. Gioia arăta ca o fată. Chipul îi era neted şi lipsit de riduri, carnea fermă, părul întunecat; asta era adevărat pentru toţi, pentru fiecare cetăţean pe care-l văzuse vreodată. Şi totuşi, nu era nici o îndoială în legătură cu ceea ce făcea Gioia. Găsea un fir, se încrunta, îl întindea, clătina capul, îl smulgea. Încă unul. Încă unul. Îşi apăsa obrazul cu vîrful degetului, ca pentru a-i încerca elasticitatea. Apuca de pielea de sub ochi, trăgînd-o în jos. Mici gesturi de vanitate, atît de familiare; dar atît de ciudate aici, se gîndi, în această lume a celor veşnic tineri. Gioia, îngrijorată că îmbătrîneşte? Pur şi simplu nu reuşise el să observe semnele vîrstei? Sau ea muncea din greu pe la spatele lui ca să le ascundă? Poate că asta era. Atunci, se înşela în privinţa cetăţenilor? Îmbătrîneau, aşa cum făcuseră întotdeauna oamenii din epocile mai puţin binecuvîntate, dar aveau pur şi

simplu mijloace mai bune de a ascunde acest lucru? Oricum, ce vîrstă avea ea? Treizeci? Şaizeci? Trei sute?

Gioia părea acum satisfăcută. Îndepărtă oglinda cu un gest al mîinii; se ridică; făcu semn spre veşmintele de banchet. Phillips, stînd încă la uşă, neobservat, o cercetă cu admirație: fesele mici, rotunde, aproape de băiat, dar nu chiar, linia elegantă a coloanei vertebrale, lățimea surprinzătoare a umerilor. Nu, se gîndi el, nu îmbătrîneşte deloc. Trupu-i era încă al unei fete. Arăta la fel de tînără ca în ziua în care se întîlniseră prima oară, oricît de mult ar fi trecut de atunci - nu-şi putea da seama; aici era greu de ținut socoteala timpului; dar era sigur că trecuseră cîțiva ani de cînd erau împreună. Acele fire cărunte, acele riduri şi pungi sub ochi, pe care le căutase adineauri cu atîta ardoare disperată, trebuie să fie complet imaginare, simple creații ale vanității. Chiar şi în această epocă din viitorul îndepărtat, aşadar, vanitatea nu dispăruse. Se întrebă de ce era ea atît de preocupată de teama de îmbătrînire. O pozã? Simțeau aceşti oameni atemporali o plăcere perversă să se neliniştească pentru posibilitatea că ar îmbătrîni? Sau era o teamă personală a Gioiei, un alt simptom al misterioasei depresii care-o cuprinsese în Alexandria?

Nevrînd ca ea să creadă că o spiona, cînd tot ceea ce intenționase era să-i facă o vizită, se strecură tăcut afară, să se îmbrace pentru seară. Gioia veni la el o oră mai tîrziu, îmbrăcată superb, înfăşurată de la bărbie pînă la călcîie într-un veşmînt de brocart în culori strălucitoare, țesut cu fire de aur, cu chipul pictat, părul legat strîns în sus şi fixat cu piepteni de fildeş; din cap pînă-n picioare, o doamnă de la curte. Servitorii lui îl făcuseră şi pe el să arate splendid, cu un caftan negru, lucios, brodat cu dragoni aurii, peste o cămaşă care mătura pămîntul, de mătase albă strălucitoare, un colier cu medalion de coral roşu, o pălărie cenuşie în cinci colțuri care se înălța etaj peste etaj, ca un zigurat. Gioia, zîmbind larg, îi atinse obrazul cu vîrful degetelor.

— Arăți minunat! îi spuse. Ca un mare mandarin!

— Iar tu, ca o împărătească, replică el. Una dintr-o țară îndepărtată: Persia, India. Venită aici să-i facă o vizită Fiului Cerului.

Un val de iubire îi inundă spiritul şi, prinzînd-o uşor de încheietura mîinii, o trase spre el, atît de aproape pe cît era posibil, avînd în vedere cît de complicate erau costumele pe care le purtau. Dar cînd se aplecă în față şi în jos, avînd intenția să-i atingă uşor şi cu afecțiune vîrful nasului, observă un lucru straniu, neaşteptat, o anomalie: stratul de fard alb care constituia machiajul ei părea, în mod bizar, să mărească în loc să mascheze contururile pielii, scoțînd în evidență şi dezvăluind amănunte pe care nu le observase niciodată pînă atunci. Văzu o rețea de linii fine pornind din colțurile ochilor, un început inconfundabil de riduri pe obraz, chiar în stînga gurii, şi poate adîncirea uşoară a liniilor de pe fruntea ei fără cusur. Un fior îi străbătu ceafa. Aşadar, nu era doar poză faptul că se studia în oglindă cu atîta îndîrjire. Vîrsta începea cu adevărat să-şi pună pecetea asupra ei, în ciuda a tot ceea ce ajunsese să creadă despre tinerețea eternă a acestor oameni. Însă o clipă după aceea nu mai era atît de sigur. Gioia se întoarse şi se îndepărtă uşor de el, cu jumătate de pas - trebuie să fi găsit stînjenitoare privirea lui insistentă - iar liniile pe care crezuse că le vede dispărură. O festă jucată de lumină? O plăsmuire a unei imaginații surescitate? Era complet zăpăcit.

— Vino, zise ea. Nu trebuie să-l lăsăm să aştepte pe împărat.

Cinci războinici mustăcioşi în costume albe, matlasate, şi şapte muzicieni cîntînd la chimvale şi fluiere îi escortară pînă în Sala Țelului Suprem. Acolo găsiră aliniată întreaga curte: prinți şi miniştri, înalți funcționari, călugări în robe galbene, un roi de concubine imperiale. La loc de onoare, în dreapta tronurilor imperiale, care se înălțau ca nişte eşafodaje aurite mult deasupra a orice altceva, se afla un mic grup de bărbați

cu chipuri severe, în costumații străine: ambasadorii Romei şi ai Bizanțului, ai Arabiei şi Siriei, ai Coreei, Japoniei, Tibetului, Turkestanului. Tămîia fumega în vase smălțuite. Un poet cînta o melodie delicată, nazalizată, acompaniindu-se la o mică harpă. Apoi intrară împăratul şi împărăteasa: doi oameni în vîrstă, mărunți, ca nişte statui de ceară, mişcîndu-se cu o încetineală nesfîrşită, făcînd paşi nu mai mari decît ai unui copil. Se auzi sunetul trompetelor în timp ce urcară pe tronuri. Cînd micul împărat se aşează, arăta exact ca o păpuşă, acolo sus - arhaic, ofilit, împuținat şi totuşi, într-un fel, o figură de o putere extraordinară. Îşi întinse ambele mîini în față, şi gonguri imense începură să bată. Era o scenă de o splendoare uluitoare, măreață şi copleşitoare.

Sînt cu toții temporari, îşi dădu brusc seama Phillips. Văzu doar cîțiva cetățeni - opt, zece, poate doisprezece - împrăştiați pe ici, pe colo, prin încăperea vastă. Îi recunoştea după ochi, întunecați, umezi, cunoscători. Nu priveau numai spectacolul imperial, ci şi pe Gioia şi pe el; iar Gioia, surîzînd tainic, dînd din cap aproape imperceptibil în direcția lor, le mulțumea pentru prezență şi pentru interes. Dar aceşti cîțiva erau singurii de aici care erau ființe vii autonome. Toți ceilalți - întreaga curte splendidă, marii mandarini şi paladini, funcționarii, concubinele care chicoteau, ambasadorii trufaşi şi plini de strălucire, chiar bătrîna pereche imperială, erau pur şi simplu parte din decor. Mai văzuse vreodată lumea un spectacol la o scară atît de impresionantă? Tot acest fast, toată această desfăşurare de forțe, făcută să apară în fiecare noapte pentru distracția a vreo zece spectatori?

La banchet, micul grup de cetățeni stăteau laolaltă la o masă aşezată deoparte, o placă rotundă de onix acoperită cu mătase translucidă, verde. Se dovediră a fi şaptesprezece în total, inclusiv Gioia; ea părea să-i cunoască pe toți, deşi nici unul, din cîte îşi putea da seama, nu era membru al grupului pe care-l întîlnise înainte. Ea nu încercă să facă prezentările. Nici nu era posibilă vreo conversație în timpul mesei; în

încăpere domnea o zarvă asurzitoare, uluitoare. Cîntau trei orchestre deodată şi erau şi trupe de muzicanți ambulanți, iar un şuvoi permanent de călugări şi de ajutoare ale lor umblau de colo pînă colo între mese, psalmodiind cu voce tare sutre şi vînturînd cădelnițe în acompaniamentul asurzitor al tobelor şi gongurilor. Împăratul nu coborî de pe tron ca să se alăture banchetului; părea să fi adormit, deşi din cînd în cînd flutura mîna în ritmul muzicii. Sclavi uriaşi, cafenii, pe jumătate goi, cu pomeți lați şi guri ca nişte buzunare căscate aduceau mîncarea, limbi de păun şi piept de fenix îngrămădite pe movile de orez fierbinte, de culoarea şofranului, servite pe farfurii fragile de alabastru. Pe post de beţişoare, li se dăduseră vergele subțiri de jad întunecat. Vinul, servit în pocale de cristal sclipitoare, era gros şi dulce, lăsînd în gură un gust de răşini, şi nici unui pocal nu-i era îngăduit să rămînă gol pentru mai mult de o clipă. Phillips se simțea din ce în ce mai ameţit. Cînd apărură dansatorii persani, nu-şi putu da seama dacă erau cinci sau cincizeci; în timp ce-şi executau figurile învolburate, complicate, i se părea că siluetele lor zvelte, învăluite în muselină, se începoşau şi se topeau una într-alta. Se simțea înspăimîntat de iscusința lor şi ar fi vrut să întoarcă privirea, dar nu putea. Jonglerii din Chung-nan care urmară după ei erau la fel de talentați, la fel de îngrijorători, umplînd aerul cu coase, torțe aprinse, animale vii, vaze rare de porțelan, securi de jad roz, clopoței de argint, cupe aurite, roți de căruță, vase de bronz şi nu scăpau niciodată nimic. Cetățenii aplaudară politicos, dar nu păreau impresionați. După jongleri, dansatorii se întoarseră, făcînd de data asta un număr pe picioroange; ospătarii aduseră platouri cu carne aburindă de culoare palidă, ca levănțica, deloc familiară ca gust şi ca textură: filé de cămilă poate, sau pulpă de hipopotam, sau poate partea cea mai bună dintr-un cotlet de dragon tînăr. Se aduse mai mult vin. Cu un gest lipsit de putere, Phillips încercă să-l dea la o parte, dar servitorii erau implacabili.

Acesta era un soi mai sec, auriu- verzui, auster, înțepător la limbă. Odată cu el, sosi o farfurie de argint, răcită pînă la o temperatură polară, care conținea fulgi de gheață aromată cu un coniac tare, cu parfum uşor afumat. Jonglerilor le venise din nou rîndul, observă el. Se gîndea că o să i facă rău. Se uită neajutorat la Gioia, care părea trează, dar de o însuflețire nestăpînită, aproape maniacală, cu ochii aprinşi ca nişte rubine. Ea îi atinse obrazul cu afecțiune. Un curent răcoros sufla prin sală; deschiseseră un perete întreg, lăsînd să se vadă grădina, noaptea, stelele. Afară, imediat dincolo de peretele deschis, se afla o roată colosală de hîrtie îmbibată în ulei, întinsă pe spițe de lemn. Trebuie s-o fi ridicat în ultima oră; era înaltă de o sută cinzeci de picioare sau chiar mai mult, şi pe ea atîrnau cu miile lampioane licărind ca nişte licurici uriaşi. Oaspeții începură să iasă din sală. Phillips se lăsă tîrît în grădină, unde, sub luna galbenă, arbori stranii cu ramuri încovoiate şi ghimpi deşi, negri, se desluşeau amenințător. Gioia îşi strecură mîna într-a lui. Coborîră pînă la un lac plin cu un fluid purpuriu care bolborosea şi priviră păsări stacojii, asemănătoare unor flamingo, înalte de zece picioare, străpungînd cu delicatețe țipari turcoaz cu ochi mînioşi. Se opriră copleşiți de uimire în fața unui Buda pîntecos, din ceramică albastră lucioasă, înalt de şaptezeci de picioare. Un cal cu coama aurie se apropie cabrîndu-se, stîrnind jeturi de scîntei de un roşu sclipitor, ori de cîte ori copitele îi atingeau pămîntul. Într-un crîng de lămîi care păreau să aibă puterea de a-şi flutura crengile subțiri în toate părțile, Phillips dădu peste împărat, care stătea singur şi se legăna uşor înainte şi înapoi. Bătrînul îl apucă pe Phillips de mînă şi-i apăsă ceva în palmă, strîngîndu-i degetele în jurul obiectului; cînd deschise pumnul, cîteva clipe mai tîrziu, îşi găsi palma plină de perle cenuşii, neregulate. Gioia i le luă şi le aruncă în aer, iar acestea explodară ca nişte focuri de artificii, răspîndind pete de lumină colorată. Ceva mai tîrziu, Phillips îşi dădu seama că nu mai purta caftanul, nici

cămaşa albă de mătase de dedesubt. Gioia era şi ea goală, şi îl trase cu blîndeţe pe un covor de muşchi umed, albăstrui, unde făcură dragoste pînă în zori, la început cu ardoare, apoi încet, molatic, visător. La răsăritul soarelui, se uită la ea cu tandreţe şi văzu că ceva nu este în ordine.

— Gioia? întrebă el cu îndoială.

Ea surîse.

— A, nu. Gioia este cu Fenimon în noaptea asta. Eu sînt Belilala.

— Cu... Fenimon?

— Sînt prieteni vechi. Nu l-a mai văzut de ani de zile.

— Ah... înţeleg. Iar tu eşti...?

— Belilala, repetă ea, atingîndu-i obrazul cu degetele.

* * *

Nu era neobişnuit, îi spuse Belilala. Se întîmpla tot timpul; singurul lucru neobişnuit era că nu i se mai întîmplase pînă acum. Cuplurile se formau, călătoreau împreună pentru o vreme, se despărţeau, eventual se reuneau. Nu însemna că Gioia îl părăsise pentru totdeauna. Însemna doar că în acest moment prefera să fie cu Fenimon. Gioia avea să se întoarcă.

Între timp, nu avea să fie singur.

— Noi doi ne-am întîlnit în New Chicago, îi zise Belilala. Şi apoi ne-am revăzut în Timbuktu. Ai uitat? O, da, văd că ai uitat!

Rîse cu drăgălăşenie; nu părea deloc jignită.

Semăna destul de mult cu Gioia ca să pară sora ei. Dar, la urma urmei, în ochii lui, toţi cetăţenii semănau mai mult sau mai puţin între ei. Şi, lăsînd la o parte asemănarea fizică, aşa cum ajunse să-şi dea seama repede, Belilala şi Gioia nu semănau în realitate prea mult. La Belilala exista un calm, un izvor adînc de seninătate pe care Gioia, înflăcărată, şi nestatornică, şi mereu nerăbdătoare, nu părea să le aibă. Hoinărind pe străzile forfotind de oameni din Chang-an cu

Belilala, nu percepea la ea nimic din nevoia febrilă, neliniştită, a Gioiei de a şti mereu ce se afla dincolo, şi dincolo de asta, şi dincolo chiar şi de asta. Cînd vizitară palatul Hsing-ching, Belilala nu începu după cinci minute - aşa cum ar fi făcut cu siguranță Gioia - să întrebe de drumul către Fîntîna lui Hsuan-tsung sau către Pagoda Gîştei Sălbatice. Curiozitatea nu o devora pe Belilala la fel ca pe Gioia. În mod limpede, credea că va avea întotdeauna destul timp să vadă tot ce dorea să vadă. Erau unele zile cînd Belilala prefera să nu iasă deloc, ci era mulțumită să rămînă în pavilionul lor, jucînd o pasiență cu piese plate de porțelan, sau privind florile din grădină.

Descoperi, în mod ciudat, că se bucura de răgazul de la dorințele intense, devoratoare de lumi, ale Gioiei; şi totuşi, tînjea ca ea să se întoarcă. Belilala - frumoasă, blajină, liniştită, răbdătoare - era prea perfectă pentru el. Părea ireală în ireproşabilitatea ei strălucitoare, foarte asemănătoare cu una dintre acele vaze Sung de porțelan translucid, gri-verzui, care par prea lipsite de cusur ca să fi fost modelate şi glazurate de mîini omeneşti. Avea ceva lipsit de suflet: o finisare imaculată pe dinafară, goliciune pe dinăuntru. Belilala aproape că ar fi putut fi o temporară, se gîndi el, deşi ştia că nu este. Putea explora pavilioanele şi palatele din Chang-an împreună cu ea, putea avea discuții fermecătoare cu ea în timpul mesei, cu siguranță se putea bucura să facă dragoste cu ea; dar nu o putea iubi, nu putea nici măcar să se gîndească la aşa ceva. Era greu să ți-o închipui pe Belilala cercetîndu-se îngrijorată în oglindă în căutarea ridurilor şi a firelor cărunte de păr. Belilala n-avea să fie niciodată mai bătrînă decît era în acest moment; nici nu se putea să fi fost vreodată mai tînără. Perfecțiunea nu se mişcă pe axa timpului. Dar perfecțiunea suprafeței sclipitoare a Belilalei făcea ca ființa ei lăuntrică să fie impenetrabilă pentru el. Gioia era mai vulnerabilă, cu defecte mai vizibile - neastîmpărul ei, toanele, vanitatea, temerile ei - şi de aceea

era mai accesibilă pentru sensibilitatea lui extrem de imperfectă, de secol douăzeci.

Din cînd în cînd o vedea pe Gioia în timp ce hoinărea prin oraş, sau credea că o vede. O zări printre vînzătorii de minuni din bazarul persan şi în afara templului zoroastrian, şi din nou lîngă bazinul cu peşti aurii din Parcul Şerpuit. Dar nu era niciodată absolut sigur că femeia pe care-o vedea era cu adevărat Gioia, şi nu reuşea să se apropie îndeajuns de mult ca să se convingă; avea un fel al său de-a dispărea la apropierea lui, ca o misterioasă Lorelei ademenindu-l înainte, tot mai departe, într-o urmărire zadarnică. După o vreme ajunse să-şi dea seama că nu avea s-o găsească pînă cînd ea nu-şi va dori să fie găsită.

Pierdu socoteala timpului. Săptămîni, luni, ani? N-avea nici cea mai mică idee. În acest oraş al luxului exotic, al misterului şi magiei, totul se afla într-o curgere şi o tranziţie continuă, iar zilele aveau un aer schimbător, instabil. Clădiri şi chiar străzi întregi erau dărîmate într-o după-amiază şi reconstruite, în cîteva zile, la mare distanţă. Cetăţenii veneau din Asgard, Alexandria, Timbuktu, New Chicago, stăteau pentru o vreme, dispăreau, se întorceau. La curte se desfăşura un şir permanent de recepţii, banchete, evenimente teatrale, fiecare foarte asemănătoare cu cele de dinainte. Festivităţile în cinstea împăraţilor şi împărăteselor din trecut ar fi putut da o oarecare formă anului, dar păreau să aibă loc în mod aleatoriu, ceremonia care comemora moartea lui Tai Tsung petrecîndu-se de două ori în acelaşi an, aşa i se părea lui, o dată în anotimpul zăpezii şi din nou în toiul verii, iar cea care cinstea urcarea pe tron a împărătesei Wu - de două ori într-un singur anotimp. Poate că nu înţelesese el ceva. Dar ştia că nu folosea la nimic să întrebe pe cineva.

* * *

Într-o zi, Belilala întrebă pe neașteptate:

— Să mergem în Mohenjo-daro?

— Nu știam că e gata pentru vizitatori, răspunse el.

— O, da. Chiar de ceva timp!

Bărbatul ezită. Vestea îl prinsese nepregătit. Cu prudență, zise:

— Știi, Gioia și cu mine voiam să mergem acolo împreună.

Belilala surîse cu amabilitate, ca și cum subiectul în discuție nu era decît alegerea unui restaurant pentru acea seară.

— Așa? comentă ea.

— Aranjasem totul pe cînd eram încă în Alexandria. Să merg, în schimb, cu tine... nu știu ce să-ți spun, Belilala.

Phillips se simțea din ce în ce mai nervos.

— Știi că mi-ar plăcea să merg. Cu tine. Dar, pe de altă parte, nu mă pot împiedica să simt că n-ar trebui să mă duc acolo pînă cînd nu voi fi din nou împreună cu Gioia. Dacă voi mai fi vreodată...

Cît de prostesc suna, se gîndi el. Cît de stîngaci, cît de adolescentin! Descoperi că îi venea greu să se uite drept în ochii ei. Stînjenit, vorbi, cu un soi de disperare în voce:

— I-am promis - a fost un angajament, înțelegi - o înțelegere fermă că o să ne ducem la Mohenjo-daro împreună...

— O, dar Gioia e deja acolo! spuse Belilala în modul cel mai nepăsător.

El rămase cu gura căscată, ca și cum femeia i-ar fi tras un pumn.

— *Cee?*

— A fost unul dintre primii vizitatori care s-au dus acolo după ce s-a deschis. Cu multe luni în urmă. Nu știai? întrebă ea, părînd surprinsă, dar nu foarte mult. Chiar nu știai?

Asta îl ului. Se simțea zăpăcit, trădat, furios. Obrajii i se aprinseră, pe chip i se așternu buimăceala. Își scutură capul

de mai multe ori, încercînd să-şi limpezească confuzia din minte. Trecu o clipă pînă cînd reuşi să vorbească.

— Deja acolo? rosti el în sfîrşit. Fără să mă aştepte? După ce am vorbit că vom merge acolo împreună... după ce ne-am înțeles...

Belilala izbucni în rîs.

— Dar cum ar fi putut rezista tentației de a vedea cel mai nou oraş? Ştii cît de nerăbdătoare este Gioia!

— Da... Da...

Era năucit. Abia dacă putea să zîmbească.

— Ca toți efemerii, remarcă Belilala. Aleargă încolo, aleargă încoace. Trebuie să aibă totul, acum, acum, imediat, într-o clipă. N-ar trebui să te aştepți de la ea să-ți țină companie prea multă vreme, pentru nimic în lume; o apucă toanele şi o ia la fugă. Cu siguranță trebuia să ştii asta despre ea pînă acum...

— Efemer?

Nu mai auzise termenul pînă în acel moment.

— Da. Ştiai. Trebuie să fi ştiut.

Belilala îi aruncă zîmbetul ei cel mai dulce. Nu arăta nici cel mai mic semn că i-ar fi înțeles frămîntarea. Cu o fluturare energică a mîinii, întrebă:

— Ei, atunci mergem, tu şi cu mine? La Mohenjo-daro?

— Sigur că da, răspunse Phillips posomorît.

— Cînd ți-ar plăcea să plecăm?

— Diseară, zise el.

Se opri pentru o clipă.

— Ce e un efemer, Belilala?

Obrajii femeii se colorară.

— Nu e evident? întrebă ea.

* * *

Existase vreodată un loc mai respingător pe fața pămîntului decît oraşul Mohenjo-daro? Phillips găsea dificil

să-şi imagineze aşa ceva. Şi nici nu înțelegea de ce, dintre toate oraşele care existaseră vreodată, aceşti oameni aleseseră să-l readucă pe acesta la existență. Mai mult ca oricînd i se păreau străini, insondabili, de neînțeles.

De pe terasa din vîrful citadelei cu multe turnuri, privi atent în jos, în sumbrul şi claustrofobicul Mohenjo-daro, şi se înfioră. Oraşul dezolant, pustiu, nu semăna cu nimic atît de mult precum semăna cu un soi de colonie penitenciară preistorică. În felul unei broaşte țestoase speriate, se ghemuia, turtit şi compact, pe cîmpia cenuşie, monotonă, a fluviului Indus; mile întregi de ziduri întunecate de cărămidă arsă, închizînd între ele mile întregi de străzi înfricoşător de sistematizate, desenate potrivit unei scheme copleşitoare, monstruoase, de grătar de o rigiditate maniacală. Casele propriu-zise erau şi ele mohorîte şi neplăcute, grupuri de celule de cărămidă adunate în jurul unor curți mici, neaerisite. Nu existau ferestre, doar uşi mici care se deschideau nu către bulevardele principale, ci către micuțele alei misterioase dintre clădiri. Cine proiectase această metropolă îngrozitoare? Ce suflete împietrite şi înveninate trebuie să fi avut aceşti oameni înspăimîntători şi înspăimîntați, ca să creeze în cîmpiile luxuriante şi fertile ale Indiei un asemenea oraş de Soviet Suprem?

— Cît e de fermecător, murmură Belilala. Cît de fascinant!

El o privi uimit.

— Fascinant? Da, replică el. Presupun că aşa e. În acelaşi fel în care e fascinant surîsul unei cobre.

— Ce e o cobră?

— Un şarpe veninos de pradă, îi răspunse Phillips. Pesemne dispărut. Sau fost dispărut, mai probabil. Nu m-ar surprinde dacă ați recrea cîteva şi le-ați da drumul în Mohenjo, ca să mai însufleții lucrurile.

— Pari furios, Charles.

— Aşa par? Nu aşa mă şi simt.

— Atunci cum te simți?

— Nu ştiu, spuse el după un lung moment de pauză.

Ridică din umeri.

— Pierdut, bănuiesc. Foarte departe de casă.

— Bietul Charles...

— Stînd aici, în cazărmile astea oribile care trec drept oraş, ascultînd cum îmi spui cît de frumos este, nu m-am simțit niciodată în viață atît de singur.

— Ți-e dor de Gioia foarte mult, nu-i aşa?

El o privi din nou cu surprindere.

— Gioia n-are nimic de-a face cu asta. Probabil că se extaziază în fața frumuseții oraşului Mohenjo, la fel ca tine. La fel ca voi toți. Presupun că sînt singurul care nu reuşeşte să vadă frumusețea, farmecul. Sînt singurul care se uită acolo, afară, şi vede numai oroare, şi apoi se întreabă de ce nimeni altcineva n-o vede, de ce-ar amenaja oamenii un loc ca acesta pentru *distracție*, pentru *plăcere...*

Ochii ei sclipeau.

— Oh, eşti furios! Chiar eşti!

— Şi asta te fascinează? se răsti el. O demonstrație de emoție primitivă autentică? O izbucnire bizară, tipică secolului douăzeci?

Umbla pe metereze cu paşi scurți, rapizi, chinuiți.

— Aha... Cred că înțeleg acum, Belilala. Desigur: fac parte din circul vostru, vedeta intermezzoului. Sînt primul experiment pentru trecerea la următorul stadiu, de fapt.

Ea făcuse ochii mari. Asprimea şi violența apărute brusc în vocea lui păreau să o îngrijoreze şi să o incite în acelaşi timp. Asta îl înfurie încă şi mai mult. Continuă, cu înverşunare:

— Readucerea unor oraşe întregi din negura timpului a fost amuzantă pentru o vreme, dar îi lipseşte o anumită autenticitate, nu? Dintr-un motiv oarecare, nu i-ați putut aduce şi pe locuitori; nu puteați să puneți mîna pe cîteva milioane de preistorici din Egipt, din Grecia sau din India şi să-i azvîrliți pur şi simplu în epoca asta, presupun că din cauză că ați fi avut prea multă bătaie de cap ca să-i controlați

ori pentru că v-ați fi trezit cu problema de a scăpa de ei, după ce vă plictiseați. Aşa că a trebuit să rămîneți la crearea de temporari ca să populați oraşele voastre străvechi. Dar acum mă aveți pe mine. Sînt ceva mai real decît un temporar, şi asta-i o noutate grozavă pentru voi, iar noutatea e lucrul la care voi rîvniți mai mult decît la orice altceva; poate *singurul* lucru la care rîvniți. Şi iată-mă, complicat, imprevizibil, țîfnos, capabil de furie, de teamă, de tristețe, de dragoste şi de toate celelalte lucruri cîndva dispărute. De ce să te mulțumeşti cu arhitectura pitorească, dacă poți observa şi emoții pitoreşti? Ce distractiv trebuie să fie pentru voi toți! Şi dacă vă hotărîți că sînt cu adevărat interesant, poate că o să mă trimiteți înapoi de unde am venit şi o să încercați cîteva alte tipuri străvechi - un gladiator roman, poate, sau un papă din Renaştere, sau chiar un neanderthalian ori doi...

— Charles, zise ea cu tandrețe. Oh, Charles, Charles, Charles, cît de singur trebuie să te simți, cît de pierdut, cît de chinuit! Mă vei ierta vreodată? Ne vei ierta vreodată pe noi toți?

O dată în plus, îl surprinse peste măsură. Părea complet sinceră, plină de compasiune. Aşa să fi fost oare? Cu adevărat? Nu era sigur că văzuse vreodată un semn că le-ar păsa în vreun fel, din partea oricăruia dintre ei, nici măcar din partea Gioiei. Nici nu se putea hotărî să aibă încredere în Belilala. Se temea de ea, se temea de ei toți, de fragilitatea lor, de şiretenia şi de eleganța lor. Îşi dorea să se apropie de femeie şi s-o roage să-l ia în brațe; dar în această clipă se simțea prea mult ca un preistoric păros, încît să rişte să ceară o asemenea alinare din partea ei.

Se întoarse cu spatele şi începu să se plimbe de-a lungul marginii zidului masiv al citadelei.

— Charles?

— Lasă-mă puțin singur, zise el.

Continuă să meargă. Fruntea îi pulsa, şi simțea un bubuit în piept. Toate sistemele de stres lucrau din plin, se gîndi el:

glande secrete vărsîndu-i litri întregi de substanțe inflamatoare în fluxul sanguin. Arşița, confuzia interioară, înfățişarea respingătoare a acestui loc...

Încearcă să înțelegi, îşi zise. Destinde-te. Uită-te în jurul tău. Încearcă să te bucuri de vacanța la Mohenjo-daro.

Se aplecă prudent în afară, peste marginea construcției. Nu mai văzuse niciodată un asemenea zid; trebuia să aibă patruzeci de picioare grosime la bază, aprecie el, poate chiar mai mult, şi fiecare cărămidă era perfect modelată, aşezată cu meticulozitate. Dincolo de meterezele masive, mlaştinile se întindeau aproape pînă la marginea oraşului, deşi în apropierea zidului fuseseră zăgăzuite şi secate pentru agricultură. Văzu, acolo jos, fermieri bruneți, vioi, ocupați cu grîul şi orzul şi mazărea. Vitele şi bivolii păşteau puțin mai departe. Aerul era greu, umed şi neplăcut. Totul era liniştit. De undeva, din apropiere, se auzea sunetul unui instrument cu coarde, zumzăitor, plîngăreț, şi o psalmodie insistentă, continuă.

Treptat, îl inundă un fel de pace. Mînia i se domoli. Simți că începe să se calmeze. Se uită în urmă, la oraş, la străzile rigid încrucişate, la labirintul aleilor interioare, la milioanele de şiruri de cărămizi precis aliniate.

E un miracol, îşi spuse, că acest oraş se află aici, în acest loc şi în acest timp. Şi e un miracol că eu sînt aici, să-l văd.

Captivat pentru o clipă de magia din pustietate, se gîndi că începe să înțeleagă uimirea şi încîntarea Belilalei, şi îşi dori să nu fi vorbit atît de tăios cu ea. Oraşul era viu. Fie că era adevăratul Mohenjo-daro din urmă cu mii şi mii de ani, smuls din trecut de cine ştie ce cîrlig fermecat, sau pur şi simplu o reproducere iscusită, nu conta cîtuşi de puțin. Real sau nu, acesta era adevăratul Mohenjo-daro. Fusese mort şi acum, pentru moment, era viu din nou. Aceşti oameni, aceşti *cetățeni,* puteau fi neînsemnați, dar reconstruirea oraşului Mohenjo-daro nu era o realizare neînsemnată. Iar faptul că oraşul care fusese reconstruit era apăsător şi arăta sinistru

se dovedea lipsit de importanță. Nimeni nu mai era obligat să trăiască în Mohenjo-daro. Vremea lui venise şi trecuse, cu mult timp în urmă; acei țărani şi meşteşugari şi negustori scunzi, cu pielea întunecată, erau simpli temporari, simple obiecte neînsuflețite, invocate ca nişte zombi pentru a intensifica iluzia. Nu aveau nevoie de mila lui. Ştia că ar trebui să fie recunoscător pentru şansa de a vedea aceste lucruri. Într-o zi, cînd visul acesta se va fi terminat şi gazdele lui îl vor fi trimis înapoi în lumea metrourilor, a computerelor, a impozitelor pe venit şi a rețelelor de televiziune, avea să se gîndească la Mohenjo-daro aşa cum îl văzuse odată, ziduri semețe de cărămizi întunecate, strîns îmbinate sub un cer apăsător, şi avea să-şi amintească doar de frumusețea lui.

Aruncînd o privire în urmă, o căută pe Belilala şi n-o putu găsi pentru o clipă. Apoi o zări coborînd cu atenție o scară îngustă, lipită de latura interioară a zidului citadelei.

— Belilala! strigă el.

Ea se opri şi se uită în direcția lui, punîndu-şi mîna streaşină la ochi ca să se apere de soare.

— Te simți bine?

— Unde te duci?

— La băi, răspunse ea. Vrei să vii şi tu?

El încuviință.

— Da! Aşteaptă-mă, te rog. Vin imediat!

Începu să alerge spre ea pe coama zidului.

* * *

Băile erau lipite de zidul citadelei; un bazin imens, deschis, de mărimea unei piscine mari, căptuşit cu cărămizi puse pe muchie, cu mortar de ipsos şi etanşat cu asfalt, şi opt rezervoare mai mici în partea de nord, sub un fel de arcadă închisă. Presupunea că, în vremurile străvechi, întregul complex avusese un scop ritual, bazinul cel mare fiind folosit

de oamenii obişnuiţi, iar încăperile mici rezervate pentru abluţiunile private ale preoţilor sau ale nobililor. Acum, băile erau păstrate, după cît se părea, în întregime pentru plăcerea cetăţenilor aflaţi în vizită. În timp ce Phillips traversa pasajul care ducea la baia principală, văzu cincisprezece sau douăzeci dintre ei tolăniţi în apă sau umblînd apatici prin preajmă, pe cînd temporarii aparţinînd tipului cu pielea închisă la culoare din Mohenjo-daro le serveau băuturi şi bucăţele picante de carne condimentată, ca şi cum oraşul ar fi fost cine ştie ce staţiune de lux. Ceea ce, îşi dădu el seama, chiar şi era. Temporarii purtau în jurul şoldurilor pînze albe de bumbac. În fosta lui viaţă, întîlnise acest gen de nuditate publică nepăsătoare doar de cîteva ori, pe cînd vizitase California şi sudul Franţei, şi îl stînjenise puţin. Dar aici începea să se obişnuiască.

Vestiarele erau nişte firide micuţe de cărămidă, legate de curtea care înconjura bazinul central. Intrară într-unul şi Belilala lăsă repede să alunece roba largă de bumbac pe care-o purtase de la sosirea lor, în acea dimineaţă. Cu braţele încrucişate, stătea rezemată de perete, aşteptîndu-l. După o clipă, îşi dădu şi el jos roba şi o urmă afară. Se simţea puţin nesigur hoinărind aşa, gol, în public.

Pe drumul către baia principală, trecură pe lîngă băile private. Nici una dintre ele nu părea ocupată. Erau camere elegant construite, cu podele de cărămidă frumos îmbinate şi şanţuri atent proiectate ca să colecteze excesul de apă în canalul care ducea la evacuarea principală. Phillips era copleşit de admiraţie pentru ingeniozitatea inginerilor preistorici. Examină o cameră sau alta ca să vadă cum erau aranjate conductele şi tuburile de ventilaţie, iar cînd ajunse la ultima încăpere din şir, fu surprins şi jenat să descopere că era folosită. Un bărbat voinic, zîmbăreţ, cu muşchi voluminoşi, piept amplu, cu păr roşu, căzîndu-i din abundenţă pînă la umeri şi o barbă bogată, ascuţită la vîrf, se zbenguia vesel cu două femei în micul bazin. Phillips prinse o

imagine scurtă a unei încîlceli vioaie de brațe, picioare, piepturi, fese.

— Iertați-mă, murmură el.

Se înroşi în obraji. Se întoarse repede cu spatele, trîntind scuze în timp ce ieşea.

— Nu mi-am dat seama că încăperea era ocupată... nu voiam să deranjez...

Belilala trecuse mai departe de-a lungul culoarului. Phillips porni în grabă după ea. Din spatele lui se auzeau hohote de rîs răguşit, jovial, zgomotos, chicoteli ascuțite şi plescăit de apă. Probabil că nici măcar nu-l auziseră.

Se opri pentru o clipă, nedumerit, reluînd în minte acea privelişte surprinzătoare. Ceva nu era în regulă. Acele femei, era destul de sigur, erau cetățeni: creaturi zvelte, brunete, ca nişte spiriduşi, modelul standard. Dar bărbatul? Snopul imens, cîrlionțat, de păr roşu? Nu era cetățean. Cetățenii nu purtau părul pînă la umeri. Şi *roşu*? Nici nu văzuse vreodată un cetățean atît de solid, atît de puternic şi de musculos. Sau unul cu barbă. Dar nici temporar nu era prea probabil să fie. Phillips nu-şi putea închipui vreun motiv pentru care ar exista un temporar cu înfățişare atît de anglo-saxonă la Mohenjo-daro; şi, oricum, era de neconceput pentru un temporar să se hîrjonească astfel cu cetățenii.

— Charles?

Se uită în față. Belilala stătea la capătul culoarului, cu silueta înconjurată de aura de lumină strălucitoare a soarelui.

— Charles? repetă ea. Te-ai rătăcit?

— Sînt chiar în spatele tău, răspunse el. Vin acum.

— Cu cine te-ai întîlnit acolo?

— Cu un bărbat cu barbă.

— Cu ce?

— Cu barbă, insistă el. Păr roşu care-i creşte pe față. Mă întreb cine e.

— Nimeni cunoscut, zise Belilala. Singurul pe care-l ştiu cu păr pe faţă eşti tu. Şi al tău e negru, şi-l bărbiereşti în fiecare zi.

Izbucni în rîs.

— Hai acum! Văd cîţiva prieteni la piscină!

O ajunse din urmă şi ieşiră în curte, ţinîndu-se de mînă. Imediat, un ospătar alunecă spre ei, un mic temporar servil ducînd o tavă cu băuturi. Phillips îi făcu semn să plece şi se îndreptă către bazin. Se simţea teribil de expus privirilor; îşi închipuia că cetăţenii care se recreau aici îl priveau insistent, cercetîndu-i corpul primitiv, păros, ca şi cum ar fi fost vreo creatură mitică, un minotaur sau un vîrcolac invocat pentru amuzamentul lor. Belilala se îndepărtă ca să vorbească cu cineva, iar el se lăsă să alunece în apă, recunoscător pentru ascunzişul pe care-l oferea. Era caldă, adîncă, alinătoare. Cu mişcări rapide, puternice, înotă de la un capăt la altul.

Un cetăţean cocoţat cu eleganţă pe marginea bazinului îi zîmbi.

— Ah, ai venit în sfîrşit, Charles!

Char-less. Două silabe. Cineva din grupul Gioiei: Stengard, Hawk, Aramayne? Nu-şi putea aduce aminte care dintre ei. Semănau cu toţii atît de mult... Phillips răspunse la zîmbetul bărbatului cu un surîs nesigur, fără tragere de inimă. Căută ceva de spus şi în cele din urmă întrebă:

— Eşti de mult aici?

— De săptămîni. Poate luni... Ce realizare splendidă e acest oraş, nu, Charles? O asemenea unitate completă de atmosferă - o asemenea exprimare totală a unei estetici inflexibile...

— Da. Inflexibil e cuvîntul potrivit, replică sec Phillips.

— E cuvîntul Gioiei, de fapt. Fraza Gioiei. Nu făceam decît să citez.

Gioia. Se simţea ca şi cum ar fi fost înjunghiat.

— Ai vorbit cu Gioia în ultima vreme? întrebă el.

— De fapt, nu. Hekna a văzut-o. Îți aduci aminte de Hekna, nu?

Făcu semn din cap către două femei goale care stăteau pe platforma de cărămidă care mărginea bazinul, sporovăind şi ciugulind cu delicatețe bucățele de carne. Ar fi putut fi gemene.

— Hekna e acolo, cu Belilala ta.

Hekna, da. Atunci, el trebuia să fie Hawk, se gîndi Phillips, în afară de cazul în care a avut loc vreun schimb recent de cupluri.

— Cît e de dulce Belilala ta, observă Hawk. Gioia a fost foarte înțeleaptă cînd a ales-o pentru tine.

Din nou înjunghiat; mult mai adînc.

— Aşa au mers lucrurile? exclamă el. Gioia a *ales-o* pe Belilala pentru mine?

— Păi, sigur că da!

Hawk părea surprins. Evident, era de la sine înțeles.

— Ce credeai? Că Gioia o să dispară pur şi simplu şi o să te lase să te descurci singur?

— Puțin probabil. Nu Gioia.

— E foarte tandră, foarte blîndă, nu-i aşa?

— Vrei să spui Belilala? Da, foarte, răspunse Phillips cu prudență. O femeie neprețuită, o femeie minunată. Dar sigur că sper să fiu din nou împreună cu Gioia.

Tăcu o clipă.

— Se spune că a venit în Mohenjo-daro aproape de cînd s-a deschis.

— Da, a fost aici.

— *A fost?*

— O, o ştii pe Gioia, zis el cu vioiciune. Pînă acum a plecat mai departe, fireşte.

Phillips se aplecă spre el.

— Fireşte, replică el.

Încordarea îi îngroşa vocea.

— Unde s-a dus de data asta?

— La Timbuktu, aşa cred. Sau în New Chicago. Am uitat care dintre ele. Ne spunea că speră să fie la Timbuktu pentru petrecerea de închidere. Apoi însă Fenimon a avut nu ştiu ce motiv urgent să se ducă la New Chicago. Nu reuşesc să-mi aduc aminte ce s-au hotărît să facă.

Hawk dădu cu tristeţe din mînă.

— Oricum ar fi, păcat că a plecat din Mohenjo-daro înainte de venirea noului vizitator. La urma urmei, a avut parte alături de tine de o perioadă atît de plină de satisfacţii; sînt sigur că ar fi descoperit că are multe de învăţat şi de la el.

Termenul necunoscut făcu să vibreze o alarmă, adînc în conştiinţa lui Phillips.

— *Vizitator?* exclamă el, înclinîndu-şi capul brusc către Hawk. Despre ce vizitator vorbeşti?

— Nu l-ai întîlnit încă? O, desigur, abia ai sosit!

Phillips îşi umezi buzele.

— Cred că s-ar putea să-l fi văzut. Cu părul lung şi roşu? Cu aşa o barbă?

— El e! Willoughby, aşa-l cheamă. E - ce oare? - viking, pirat, cam aşa ceva. O vigoare şi o forţă formidabile. Remarcabilă persoană. Ar trebui să avem mai mulţi vizitatori, cred eu. Sînt cu mult superiori temporarilor, toată lumea e de acord cu asta. Să vorbeşti cu un temporar seamănă puţin cu a vorbi cu tine însuţi, nu crezi? Nu-ţi aduc nici o iluminare semnificativă. Dar un vizitator - cineva ca acest Willoughby... sau ca tine, Charles - un vizitator poate fi o adevărată revelaţie, un vizitator poate transforma felul în care priveşti realitatea...

— Scuză-mă, îl întrerupse Phillips.

Începu să simtă o pulsaţie în spatele frunţii.

— Am putea continua discuţia mai tîrziu?

Puse podul palmelor pe cărămida încinsă a platformei şi se săltă repede din bazin.

— Poate la cină - sau după aceea - da?

Porni aproape în fugă spre culoarul care ducea la băile private.

* * *

Cînd intră în partea acoperită a structurii, îşi simți gîtul uscat şi i se tăie brusc răsuflarea. Păşi iute de-a lungul holului şi privi atent în mica sală de baie. Bărbatul cu barbă era încă acolo, aşezat în bazin, cufundat pînă la piept în apă, cu cîte un braț în jurul fiecăreia dintre femei. Ochii lui luceau în penumbră cu o intensitate înflăcărată. Rînjea cu o superbă mulțumire de sine; părea plin de ardoare, de încredere, de entuziasm.

Sper să fie ceea ce cred eu, se rugă Phillips. Am fost destulă vreme singur printre aceşti oameni.

— Pot să intru? întrebă el.

— Da, flăcăule! tună bărbatul din cadă, cu voce asurzitoare. Pe-onoarea mea, vino-ncoace, şi adu-ți şi fetişcana! Pe dinții Domnului, zău că e loc din belşug pentru mai mulți oameni în scăldătoarea asta decît noi!

La auzul acestei exclamații zgomotoase, Phillips simți un val puternic de bucurie. Ce voce răsunătoare şi plină de voioşie! Cît de pătrunzătoare, de viguroasă, de complet diferită de a unui cetățean!

Şi aceste cuvinte ciudat de arhaice! *Pe dinții Domnului? Pe-onoarea mea?* Ce fel de vorbe erau acestea? Ce altceva decît buna şi curata pronunție sonoră elisabetană! Cu siguranță avea ceva din tărăgănarea şi din înflăcărarea lui Shakespeare! Şi vorbite cu... un accent irlandez, asta era? Nu, nu tocmai; era engleză, dar engleza vorbită într-un fel cum Phillips nu mai auzise vreodată.

Cetățenii nu vorbeau aşa. Dar un *vizitator* ar fi putut.

Aşadar, era adevărat. Uşurarea inundă sufletul lui Phillips. Atunci, nu era singur! O altă relicvă a unei epoci trecute - un alt hoinar - un camarad în haos, un frate în fața necazurilor -

un tovarăş de călătorie, aruncat încă şi mai departe decît el de furtunile timpului...

Bărbatul cu barbă zîmbi larg, din inimă, şi-i făcu semn lui Phillips cu o clătinare a capului.

— Hei, hai cu noi, hai cu noi, omule! E bine să vezi din nou o faţă englezească printre toţi potlogarii ăştia mauri şi portughezi! Dar ce-ai făcut cu fetişcana ta? N-ai niciodată destule fete, nu crezi?

Forţa şi vigoarea lui erau extraordinare; erau aproape prea mult. Răcnea, urla, tuna. Era atît de mult ceea ce trebuia să fie, încît părea mai degrabă un personaj dintr-un vechi film cu piraţi decît orice altceva, atît de fanfaron, atît de real, încît părea ireal. Un elisabetan teatral, copleşitor, un tînăr Falstaff gălăgios, fără burtă.

Răguşit, Phillips întrebă:

— Cine eşti?

— Păi, fiul lui Ned Willoughby, Francis, ăsta-s eu, din Plymouth. Fost în serviciul maiestăţii sale protestante, dar răpit mişeleşte de puterile întunericului şi aruncat printre hinduşii ăştia tuciurii, sau ce-or fi. Şi tu?

— Charles Phillips.

După o ezitare de-o clipă, adăugă:

— Sînt din New York.

— *New* York? Ce loc e ăsta? Pe cinstea mea, omule, nu-l ştiu!

— Un oraş din America.

— Un oraş din America, nu mai spune! Ce închipuire grozavă mai e şi asta! În America, zici tu, şi nu pe lună, sau poate pe fundul mării?

Femeilor, Willoughby le spuse:

— Îl auziţi? Vine dintr-un oraş din America! Cu o faţă de englez, dar nu cu purtările unuia, şi nu tocmai cu soiul cuvenit de a grăi. Un oraş în America! Un *oraş*! Pe sîngele Domnului, ce-o să aud mai departe?

Phillips tremura. Uimirea începea să pună stăpînire pe el. Acest bărbat păşise poate pe străzile Londrei lui Shakespeare. Ciocnise halbe cu Marlowe sau Essex sau Walter Raleigh; privise corăbiile Armadei scăldîndu-se în Marea Mînecii. Spiritul lui Phillips trebuia să facă un efort pentru a se gîndi la asta. Acest vis neobişnuit în care se găsea îşi arăta acum întreaga stranietate. Se simțea ca un înotător obosit, asaltat de valurile înalte, bătut de vînt, năucit. Atmosfera fierbinte şi umedă a băilor îl amețea încetul cu încetul. Nu mai avea nici o îndoială. Nu era singurul primitiv - singurul *vizitator* - care umbla liber prin acest secol cincizeci. Făceau şi alte experimente. Se prinse de muchiile uşii ca să-şi păstreze echilibrul şi spuse:

— Cînd vorbeşti despre maiestatea sa protestantă, te referi la Elisabeta I, nu-i aşa?

— Elisabeta, da! E adevărat că e prima cu acest nume, dar de ce să-ți bați capul s-o numeşti astfel? Nu-i decît una. Cea dintîi şi cea din urmă, aşa socotesc, şi, Dumnezeu s-o apere, nu mai e alta!

Phillips îl cercetă pe bărbat cu prudență. Ştia că trebuie să procedeze cu grijă. Un pas greşit în acest moment şi ar rata orice şansă ca Willoughby să-l ia în serios. La urma urmei, cîtă uimire metafizică putea absorbi acest om? Ce ştia el, ce ştia oricine din vremea lui, despre trecut, prezent şi viitor, şi despre noțiunea că cineva ar putea să se deplaseze cumva de la unul la altul la fel de repede cum ar merge din Surrey pînă în Kent? Asta era o idee din secolul douăzeci, sau cel mai devreme de la sfîrşitul secolului al nouăsprezecelea, o speculație fantastică la care foarte probabil nu se gîndise nimeni vreodată, înainte ca Wells să-şi fi trimis călătorul în timp să privească soarele înroşit al ultimului amurg al Pămîntului. Lumea lui Willoughby era o lume de protestanți şi catolici, de regi şi regine, de mici ambarcațiuni cu pînze, de spade la şold şi de care cu boi pe drum; acea lume i se părea lui Phillips mult mai străină şi mai îndepărtată decît era

această lume de cetățeni şi de temporari. Era foarte mare riscul ca Willoughby nici măcar să nu încerce să-l înțeleagă.

Dar acest om şi cu el erau aliați naturali împotriva unei lumi pe care ei n-o făcuseră niciodată. Phillips decise să-şi asume riscul.

— Elisabeta I este regina pe care o slujeşti, zise el. Va fi o alta cu acest nume în Anglia, la timpul cuvenit. Deja a fost, de fapt.

Willoughby clătină din cap, ca un leu nedumerit.

— Altă Elisabeta, zici?

— A doua, şi nu seamănă prea mult cu prima. Multă vreme după regina ta virgină. Va domni în ceea ce tu socoteşti că sînt zilele care vor veni. Asta ştiu, fără îndoială.

Englezul se uită lung la el şi se încruntă.

— Vezi viitorul? Atunci, eşti prezicător? Solomonar, poate? Sau chiar unul dintre demonii care m-au adus în locul ăsta?

— Cîtuşi de puțin, răspunse Phillips cu blîndețe. Doar un suflet pierdut, ca şi tine.

Păşi în mica încăpere şi se lăsă pe vine lîngă bazin. Cele două femei-cetățean îl priveau fix, cu o fascinație calmă. Nu le băgă în seamă. Pe Willoughby îl întrebă:

— Ai fie şi cea mai mică idee unde te afli?

* * *

Englezul ghicise, destul de corect, că era în India.

— Cred că omuleții ăştia cafenii ca nişte mauri sînt din neamul hinduşilor, zise el.

Dar numai pînă aici putea merge înțelegerea a ceea ce i se întîmplase.

Nu-i trecuse prin cap că nu mai trăia în secolul al şaisprezecelea. Şi, desigur, nu bănuia cîtuşi de puțin că acest ciudat şi sumbru oraş de cărămidă în care se găsea era el însuşi un hoinar dintr-o eră încă şi mai îndepărtată decît a lui. Exista vreo cale, se întrebă Phillips, de a-i explica acest lucru?

Se afla aici doar de trei zile. Credea că diavolii erau cei care-l răpiseră.

— În timp ce dormeam, au venit după mine, povesti el. Mefistofel Satana şi slugile lui au pus mîna pe mine - numai Dumnezeu ştie de ce - şi m-au adus într-o clipă în acest tărîm torid din Anglia, unde mă odihneam în mijlocul prietenilor şi familiei. Pentru că eram între o călătorie şi alta, trebuie să înțelegi, îl aşteptam pe Drake şi corabia lui - îl ştii pe Drake, pe Francis cel plin de glorie? Pe sîngele Domnului, ăsta da marinar! Trebuia să ieşim iar în larg, el şi cu mine, dar în schimb iată-mă-s aici, în locul ăstălalt...

Willoughby se aplecă spre el şi zise:

— Te întreb, prezicătorule, cum se poate asta, că un om se duce la culcare în Plymouth şi se scoală în India? E ciudată trecerea asta, nu-i aşa?

— Aşa e, răspunse Phillips.

— Dar cine-a intrat în horă trebuie să joace, chiar dacă nu face decît să țopăie, ei? Aşa cred eu.

Făcu semn către cele două femei-cetățean.

— Şi de aceea, ca să mă mîngîi în țara asta păgînă, mi-am găsit puțină desfătare printre femeile astea micuțe portugheze...

— Portugheze? se miră Phillips.

— Păi, ce altceva ar putea fi, dacă nu portugheze? Nu portughezii stăpînesc toate coastele astea ale Indiei? Vezi, oamenii sînt de două feluri aici, tuciuriii şi ceilalți, cei cu piele deschisă la culoare, domnii şi stăpînii care stau în băile astea. Dacă nu sînt hinduşi, şi cred că nu sînt, atunci portughezi trebuie să fie.

Izbucni în rîs şi trase femeile lîngă el, frecîndu-le sînii cu mîinile ca şi cum ar fi fost fructe pe o viță.

— Nu asta sînteți, micuțe papistaşe despuiate şi neruşinate? Două portugheze, aşa-i?

Ele chicotiră, dar nu răspunseră.

— Nu, insistă Phillips. Asta-i India, dar nu India pe care crezi că o cunoşti. Iar femeile astea nu sînt portugheze.

— Nu sînt portugheze? exclamă Willoughby, nedumerit.

— Nu mai mult decît tine. Sînt absolut sigur de asta.

Willoughby îşi mîngîie barba.

— Recunosc că îi socoteam foarte ciudaţi, pentru nişte portughezi. N-am auzit nici o silabă din graiul portughez pe buzele lor. Şi mai e ciudat că umblă dezbrăcaţi ca Adam şi Eva prin băile astea şi-mi îngăduie să le iau femeile după bunul meu plac, ceea ce nu este obiceiul portughezilor de acasă, Dumnezeu ştie. Dar m-am gîndit că asta-i India şi c-au ales să trăiască după alte obiceiuri aici...

— Nu, îi răspunse Phillips. Îţi spun eu, aceştia nu sînt portughezi, nici dintr-un alt popor al Europei care să-ţi fie cunoscut.

— Rogu-te, atunci, cine sînt ei?

Fă-o cu delicateţe, acum, îşi dădu Phillips singur un avertisment. *Cu delicateţe.*

Vorbi:

— N-ar fi foarte greşit să ne gîndim la ei ca la nişte spirite de vreun fel oarecare - sau chiar demoni. Sau vrăjitori care ne-au scos prin magie din locul care ni se cuvine în lume.

Făcu o pauză, bîjbîind în căutarea unor mijloace prin care i-ar putea împărtăşi lui Willoughby, într-un mod în care Willoughby să poată pricepe acest mister care-i învăluise. Trase adînc aer în piept.

— Ne-au dus nu numai peste mare, explică el, ci şi peste ani. Am fost purtaţi, tu şi cu mine, departe în zilele care vor veni.

Willoughby îi aruncă o privire de uimire seacă.

— Zile care vor veni? Vremuri încă nenăscute, vrei să zici? Păi, nu înţeleg nimic din toate astea!

— Încearcă să înţelegi. Sîntem amîndoi naufragiaţi în aceeaşi barcă, omule! Dar nu putem cu nici un chip să ne ajutăm unul pe celălalt, dacă nu te pot face să înţelegi...

Scuturînd din cap, Willoughby murmură:

— Pe cinstea mea, bunul meu prieten, găsesc vorbele tale drept cea mai curată nebunie. Azi e azi, iar mîine e mîine, şi cum poate un om să păşească de la una la alta înainte ca mîine să se prefacă în azi?

— N-am nici cea mai mică idee, răspunse Phillips.

Pe chipul lui Willoughby se citea strădania; dar era limpede că nu putea pricepe mai mult de un contur începeţoşat al ideii pe care-o urmărea Phillips, asta dacă reuşea şi-atît.

— Dar atîta lucru ştiu, continuă el. Că lumea ta, cu tot ce se afla în ea, e moartă şi îngropată. Şi la fel e şi-a mea, deşi m-am născut la patru sute de ani după tine, în vremea celei de-a doua Elisabeta.

Willoughby pufni disprețuitor.

— Patru sute...

— Trebuie să mă crezi!

— Nu! Nu!

— E adevărul. Vremea ta e doar istorie pentru mine. Iar a mea şi a ta sînt istorie pentru *ei* - istorie antică. Ei ne numesc vizitatori, dar sîntem de fapt sclavi.

Phillips se simți tremurînd de intensitatea efortului. Îşi dădea seama cît de nebunesc trebuia să sune acest lucru pentru Willoughby. Începea să sune nebuneşte şi pentru el.

— Ne-au furat din epocile noastre cuvenite - prinzîndu-ne ca pe nişte țigani, în noapte...

— Vai, omule! Aiurezi din cauza smintelii!

Phillips clătină din cap. Întinse mîna şi-l apucă strîns de încheietură pe Willoughby.

— Te implor, ascultă-mă!

Femeile-cetățean priveau îndeaproape, şoptind între ele la adăpostul mîinilor, rîzînd.

— Întreabă-le! strigă Phillips. Fă-le să-ți spună ce secol e acesta! Al şaisprezecelea, crezi tu? Întreabă-le!

— Ce secol ar putea fi, dacă nu al şaisprezecelea al Domnului Nostru!

— O să-ți răspundă că e al cincizecilea.

Willoughby se uită la el cu milă.

— Omule, omule, ce jalnic eşti! Al cincizecilea, sigur că da!

Începu să rîdă.

— Flăcăule, ascultă-mă acum. Există o singură Elisabeta, aşezată sigur pe tronul ei din Westminster. Aceasta e India. Anul este 1591. Hai să furăm amîndoi o corabie de la portughezii ăştia şi să ne croim drum înapoi spre Anglia, şi se poate întîmpla ca de acolo să ajungi în America ta...

— Nu există Anglia!

— Ah, poți să spui aşa ceva şi să nu fii nebun?

— Oraşele şi națiunile pe care le ştiam noi au dispărut. Oamenii aceştia trăiesc ca nişte magicieni, Francis!

Nu folosea la nimic să ascundă ceva acum; lui Phillips îi trecură prin minte gînduri apăsătoare. Ştia că pierduse.

— Invocă locuri de demult şi le construiesc ici şi colo potrivit imaginației lor, iar cînd se plictisesc de ele le distrug şi o iau de la capăt. Nu există Anglia. Europa e pustie, fără formă, goală. Ştii ce oraşe există? Sînt numai cinci în toată lumea. Există Alexandria din Egipt. E Timbuktu în Africa. E New Chicago în America. Există un oraş mare în China - în Catai, presupun că aşa ai spune tu. Şi există locul ăsta, pe care ei îl numesc Mohenjo-daro, şi care e mult mai vechi decît Grecia, decît Roma şi decît Babilonul.

Încetişor, Willoughby spuse:

— Nu. E doar o absurditate. Spui că ne aflăm într-un mîine îndepărtat, şi apoi îmi povesteşti că locuim într-un oraş de demult.

— Doar o evocare a lui, zise Phillips cu disperare. O asemănare a acelui oraş. Pe care oamenii ăştia au plăsmuit-o cumva, pentru propria lor distracție. Tot de asta sîntem şi noi aici: să-i distrăm. *Doar* să-i distrăm.

— Eşti complet nebun!

— Atunci vino cu mine. Vorbeşte cu cetățenii de la bazinul cel mare. Întreabă-i în ce an sîntem; întreabă-i despre Anglia; întreabă-i cum ai ajuns să fii aici.

Phillips prinse încă o dată încheietura lui Willoughby.

— Trebuie să fim aliați. Dacă lucrăm împreună, poate descoperim o cale de a scăpa din locul ăsta şi...

— Lasă-mă-n pace, flăcăule.

— Te rog...

— Lasă-mă-n pace! răcni Willoughby, şi-şi smuci brațul, eliberîndu-se.

Avea ochii holbați de mînie. Ridicîndu-se în bazin, se uită în jur furios, ca şi cum ar fi căutat o armă. Fe- meile-cetățean se făcură mici, îndepărtîndu-se de el, deşi, în acelaşi timp, păreau captivate de izbucnirea feroce a bărbatului masiv.

— Du-te, pleacă la balamuc! Lasă-mă-n pace, nebunule! Lasă-mă-n pace!

* * *

Posomorît, Phillips rătăci ore întregi singur pe străzile prăfuite din Mohenjo-daro. Eşecul lui cu Willoughby îl lăsase deprimat şi trist; sperase să facă front comun cu elisabetanul împotriva cetățenilor, dar vedea acum că asta n-avea să se întîmple. Dăduse greş; sau, mai probabil, fusese imposibil de la început să-l facă pe Willoughby să înțeleagă adevărul situației lor.

În arşița înăbuşitoare, merse la întîmplare pe străduțele aglomerate şi încîlcite, cu case fără ferestre, acoperişuri plate şi pereți goi, inexpresivi, pînă cînd ieşi într-o piață largă. Viața oraşului forfotea frenetic în jurul lui; sau, mai curînd, pseudo-viața, interacțiunile complicate ale miilor de temporari care nu erau nimic mai mult decît păpuşi cu arcul întors, puse în mişcare pentru a oferi iluzia că India prevedică era încă o comunitate care funcționa. Aici, vînzătorii ofereau mici peceți minunate de piatră sculptată,

reprezentînd tigri şi maimuţe şi ciudate vite cocoşate, iar femeile se tîrguiau în gura mare cu meşteşugarii pentru podoabele de fildeş, aur, aramă şi bronz. Femei cu înfăţişare obosită stăteau ghemuite în spatele movilelor imense de olărie nouă, roşie-rozalie, cu desene negre. Nimeni nu-i acorda nici cea mai mică atentie. Era un străin aici, nici cetăţean, nici temporar. Ei aparţineau locului.

Merse mai departe, trecînd pe lîngă hambarele uriaşe unde muncitorii descărcau neîncetat căruţe cu grîu şi alte cereale măcinate, pe platforme de cărămidă mari, circulare. Se lăsă purtat într-un restaurant public înţesat de oameni tăcuţi, lipsiţi de veselie, stînd cot la cot la tejghelele mici de cărămidă, şi primi o bucată rotundă şi plată de pîine, un fel de tortilla sau de lipie, umplută cu carne tocată condimentată care-i înţepa buzele ca focul. Apoi trecu mai departe, de-a lungul unei scări late, nu prea abrupte, către partea de jos a oraşului, unde ţăranii locuiau în camere aducînd cu nişte celule înghesuite una lîngă alta, ca în nişte stupi.

Era un oraş apăsător, dar nu mizer. Intensitatea preocupării pentru igienă îl uimea: puţuri şi fîntîni şi latrine publice peste tot, şi şanţuri de scurgere din cărămidă ieşind din fiecare clădire, ducînd la canale acoperite. Nu exista nimic din canalele deschise şi rigolele urît mirositoare despre care ştia că puteau fi întîlnite încă în India vremii sale. Se întrebă dacă anticul Mohenjo-daro fusese cu adevărat atît de meticulos conceput. Poate că cetăţenii reproiectaseră oraşul pentru a se potrivi cu propriile lor idealuri de curăţenie. Nu; mai probabil era că ceea ce vedea era autentic, conchise el, o funcţie a aceleiaşi discipline obsesive care-i dăduse oraşului rigiditatea formei. Dacă Mohenjo-daro ar fi fost o văgăună murdară şi plină de paraziţi, cetăţenii l-ar fi recreat probabil exact în acest fel, şi le-ar fi plăcut la nebunie pentru fascinanta lui mizerie puturoasă.

Nu că ar fi observat vreodată o preocupare excesivă pentru autenticitate din partea cetățenilor; iar Mohenjo-daro, ca şi toate celelalte oraşe restaurate pe care le vizitase, era plin de obişnuitele anacronisme ocazionale. Phillips văzu imagini ale lui Shiva şi Krishna ici şi colo, pe pereții clădirilor pe care le socotea a fi temple, iar chipul blajin al zeiței-mame Kali se înălța în piețe. Cu siguranță aceste zeități apăruseră în India cu multă vreme după prăbuşirea civilizației Mohenjo-daro. Sau simțeau o anumită plăcere perversă în amestecarea epocilor - o moschee şi o biserică în Alexandria grecească, zei hinduşi în preistoricul Mohenjo-daro? Poate că înregistrările trecutului ajunseseră contaminate cu erori de-a lungul miilor de ani. N-ar fi fost surprins să vadă steaguri cu portretele lui Gandhi şi Nehru, purtate în procesiuni pe străzi. Şi existau şi aici fantasme şi himere în libertate, ca şi cum cetățenii nu şi-ar fi bătut capul cu granița dintre istorie şi mit: mici Ganesha graşi, cu capete de elefant, cufundîndu-şi veseli trompele în fîntîni, o femeie cu şase brațe şi trei capete făcînd plajă pe o terasă de cărămidă. De ce nu? Fără îndoială, aceasta era deviza acestor oameni: *De ce nu, de ce nu, de ce nu?* Puteau face cum doreau, şi chiar făceau. Şi totuşi, Gioia îi spusese cu multă vreme în urmă: „Limitele sînt foarte importante". În ce privință, se întreba Phillips, se limitează singuri, în afară de numărul oraşelor? Exista o normă, poate, pentru numărul de „vizitatori" pe care-şi permiteau să-i răpească din trecut? Pînă astăzi, credea că era singurul; acum ştia că exista cel puțin încă unul; s-ar fi putut să fie mai mulți în altă parte, cu un pas sau doi înaintea sau în urma lui, făcînd circuitul împreună cu cetățenii care călătoreau la nesfîrşit de la New Chicago la Chang-an şi de aici la Alexandria. Ar trebui să ne unim forțele, se gîndi el, şi să-i silim să ne trimită înapoi în epocile noastre de drept. *Să-i silim?* Cum? Să deschidă un proces, poate? Să facă demonstrații în stradă? Se gîndi cu tristețe la eşecul de a face cauză comună cu Willoughby. Sîntem aliați naturali, se gîndi. Împreună, poate că am fi

reuşit să cîştigăm o oarecare compasiune din partea acestor oameni. Dar pentru Willoughby era literalmente de neconceput ca buna regină Bess şi supuşii ei să fie închişi pe partea cealaltă a unei bariere groase de sute de secole. Prefera să creadă că Anglia se afla doar la cîteva luni de călătorie în jurul Capului Bunei Speranțe, şi că tot ce avea de făcut era să pună mîna pe o corabie, să ridice pînzele şi să pornească spre casă. Bietul Willoughby; probabil că n-avea să-şi mai vadă niciodată casa.

Dintr-o dată, lui Phillips îi trecu prin cap:

Nici tu.

Şi apoi, după asta:

Dacă ai putea pleca acasă, chiar ai vrea?

Unul dintre primele lucruri de care-şi dăduse seama aici era că nu ştia aproape nimic concret despre fosta lui existență. Mintea îi era bine aprovizionată cu amănunte despre viața din New Yorkul secolului douăzeci, fără îndoială; dar despre el însuşi nu putea spune mare lucru, în afară de faptul că era Charles Phillips şi că venise din 1984. Profesie? Vîrstă? Numele părinților? Avea o soție? Copii? O pisică, un cîine, pasiuni? Nici o informație; nimic. Era posibil ca cetățenii să-i fi luat toate acestea cînd îl aduseseră aici, pentru a-l cruța de suferința despărțirii. Ar fi putut fi capabili de o asemenea bunătate. Ştiind atît de puțin despre ceea ce pierduse, putea spune cu adevărat că-i era dor? Willoughby părea să-şi amintească mult mai mult din fosta lui viață, şi tînjea după ea cu atît mai intens. Phillips era scutit de asta. De ce să nu rămînă aici şi să meargă încontinuu din oraş în oraş, vizitînd toate vremurile trecute, pe măsură ce cetățenii le aduceau în realitate? De ce nu? De ce nu? Avea oricum toate şansele să nu aibă de ales...

Se întoarse din nou către citadelă şi către băi. Se simțea puțin ca o fantomă, bîntuind un oraş de fantome.

Belilala nu părea să-şi dea seama că fusese plecat în cea mai mare parte a zilei. Stătea singură pe terasa băilor,

sorbind calm dintr-o băutură groasă, albă ca laptele, care fusese presărată cu o mirodenie de culoare închisă. Bărbatul clătină din cap în semn de negație, atunci cînd îi oferi şi lui.

— Îți aduci aminte că am pomenit de faptul că am văzut azi dimineață un bărbat cu părul roşu şi cu barbă? vorbi Phillips. E un vizitator... Hawk mi-a zis.

— Vizitator? întrebă Belilala.

— Dintr-o vreme aflată cu vreo patru sute de ani înaintea timpului meu. Am vorbit cu el. Crede că a fost adus aici de demoni.

Phillips o privi cercetător.

— Şi eu sînt vizitator, nu-i aşa?

— Desigur, iubitule.

— Şi cum am fost adus *eu* aici? Tot de demoni?

Belilala surîse indiferentă.

— Ar trebui să întrebi pe altcineva. Poate pe Hawk. Eu n-am cercetat prea adînc lucrurile astea.

— Înțeleg. Sînt mulți vizitatori aici, ştii cumva?

— Nu sînt mulți, nu tocmai. N-am auzit decît de trei sau patru în afară de tine. S-ar putea totuşi să fi apărut şi alții pînă acum, presupun.

Îşi puse uşor mîna peste a lui.

— Te simți bine în Mohenjo, Charles?

El lăsă întrebarea să treacă pe lîngă, ca şi cum n-ar fi auzit-o.

— L-am întrebat pe Hawk despre Gioia, zise el.

— Şi?

— Mi-a spus că nu mai e aici, că a plecat mai departe, la Timbuktu sau la New Chicago, nu era sigur care dintre ele.

— Este foarte probabil. Aşa cum ştie toată lumea, Gioia rămîne rareori mult timp în acelaşi loc.

Phillips dădu din cap.

— Ai spus ieri că Gioia e o efemeră. Asta înseamnă că o să îmbătrînească şi o să moară, nu-i aşa?

— Credeam că ai înțeles asta, Charles.

— Pe cîtă vreme tu nu vei îmbătrîni? Nici Hawk, nici Stengard, nici unul din restul grupului vostru?

— Vom trăi atît de mult cît vom dori, răspunse ea. Dar nu vom îmbătrîni, nu.

— Ce face ca o persoană să fie efemer?

— Aşa se nasc, cred eu. Vreo genă lipsă, vreo genă în plus - nu prea ştiu, de fapt. E extrem de neobişnuit. Nu se poate face nimic pentru a-i ajuta. Îmbătrînirea e foarte lentă. Dar nu poate fi oprită.

Phillips dădu din cap.

— Trebuie să fie foarte neplăcut, comentă el. Să descoperi că eşti unul dintre puținii oameni care îmbătrînesc, într-o lume în care toată lumea rămîne tînăr... Nu-i de mirare că Gioia e atît de nerăbdătoare. Nu-i de mirare că umblă mereu dintr-un loc în altul. Nu-i de mirare că s-a ataşat atît de repede de vizitatorul barbar şi păros din secolul douăzeci, care vine dintr-o vreme în care *cu toții* erau efemeri. Ea şi cu mine avem ceva în comun, nu crezi?

— Într-un fel, da.

— Noi înțelegem îmbătrînirea. Noi înțelegem moartea. Spune-mi, este posibil ca Gioia să moară foarte curînd, Belilala?

— Curînd? Curînd?

Se uită lung la el, cu ochii mari.

— Ce înseamnă curînd? De unde să ştiu? Ce consideri tu şi ce consider eu ca fiind curînd nu e acelaşi lucru, Charles.

Apoi purtarea ei se schimbă; pentru prima oară păru să audă ceea ce-i spunea el. Încetişor, răspunse:

— Nu, nu, Charles. Nu cred că va muri foarte curînd.

— Cînd m-a părăsit, în Chang-an, a fost din cauză că se plictisise de mine?

Belilala clătina din cap.

— Era pur să simplu cuprinsă de neastîmpăr. N-avea nimic de-a face cu tine. Nu s-a plictisit niciodată de tine.

— Atunci, am să plec s-o caut. Oriunde-ar putea fi, Timbuktu, New Chicago, am s-o găsesc. Gioia şi cu mine sîntem meniți să fim împreună.

— Poate că da, replică Belilala. Da. Da, cred că sînteți, cu adevărat.

Nu părea deloc tulburată, părăsită, nu părea să fi suferit nici o pierdere.

— Sigur că da, Charles. Du-te la ea! Urmeaz-o! Găseşte-o! Oriunde-ar putea fi...

* * *

Începuseră deja să demoleze Timbuktu, cînd Phillips ajunse acolo. În timp ce era încă sus pe cer, plutind cu aparatul lui de zbor deasupra şesului prăfos şi roşcat unde fluviul Niger întîlnea nisipurile Saharei, un val de emoție intensă se înălță înăuntrul lui, în timp ce privea în jos la clădirile pătrate, cenuşii, de chirpici, cu acoperişuri plate, din marea capitală a deşertului. Dar cînd ateriză, găsi roboți sclipitori cu carcasă de metal forfotind peste tot, o întreagă hoardă mişunînd ca nişte insecte uriaşe, strălucitoare, demontînd acel loc.

Nu ştiuse pînă acum de roboți. Aşadar, iată cum erau realizate toate acele miracole, îşi dădu seama Phillips: o armată de maşini îndatoritoare. Şi le imagină repezindu-se din pămînt de cîte ori era nevoie de serviciile lor, ieşind din vreun depozit subteran steril pentru a asambla Veneția, sau Teba, sau Knossos, sau Houston, sau orice alt loc era necesar, pînă la cel mai subtil amănunt, şi apoi întorcîndu-se mai tîrziu să desfacă tot ceea ce construiseră. Îi privi acum, doborînd cu sîrguință pereții de chirpici, demolînd porțile grele țintuite cu metal, trecînd cu buldozerele peste uimitorul labirint de alei şi de străzi principale, măturînd piața. La ultima lui vizită la Timbuktu, piața aceea fusese ticsită de o hoardă de tuaregi cu văluri şi de mauri trufaşi, negri

sudanezi, negustori sirieni cu chipuri viclene, cu toții preocupați să se tîrguiască pentru cămile, cai, măgari, bulgări de sare, pepeni verzi uriaşi, brățări de argint, exemplare splendide ale Coranului pe pergament. Dispăruseră cu toții acum, acea mulțime pitorească de temporari cu pielea închisă la culoare. Nici cetățeni nu se mai zăreau. Pulberea distrugerii îneca aerul. Unul dintre roboți se apropie de Phillips şi rosti, cu o voce seacă, croncănită, ca de insectă:

— N-ar trebui să fiți aici. Acest oraş este închis.

Bărbatul se uită lung la banda de scanere şi de senzori care licăreau şi bîzîiau pe botul ascuțit şi lucios al creaturii.

— Încerc să găsesc pe cineva, un cetățean care s-ar putea să fi fost pe aici de curînd. Numele ei este…

— Oraşul este închis, repetă robotul implacabil.

Nu voiau să-l lase să stea nici măcar o oră.

— Nu e mîncare aici, îi spuse robotul, nici apă, nici un adăpost. Acesta nu mai este un loc. Nu poți rămîne. Nu poți rămîne. Nu poți rămîne.

Acesta nu mai este un loc.

Atunci, poate că reuşea s-o găsească în New Chicago. Se ridică din nou în aer, plutind spre nord şi spre vest, pe deasupra pustiului imens. Pămîntul de dedesubtul lui se curba în depărtare, la orizontul înceţoşat, gol şi sterp. Ce făcuseră cu vestigiile lumii care se aflase aici înainte? Dăduseră drumul gîndacilor lor de metal lucitor ca să curețe totul? Nu mai existau nicăieri ruine ale antichității adevărate? Nici o rămăşiță a Romei, nici un ciob din Ierusalim, nici un ciot de pe Fifth Avenue? Totul era atît de arid acolo, jos: o scenă goală, aşteptînd să fie construit următorul decor. Zbură într-un arc larg peste cocoaşa proeminentă a Africii şi mai departe, în ceea ce presupunea a fi sudul Europei; micul vehicul făcea toată treaba, lăsîndu-l pe el să moțăie sau să privească cît dorea. Din cînd în cînd, vedea cîte un alt aparat zburător trecînd pe lîngă el, în depărtare, o lacrimă întunecată, cu aripi, conturată pe

limpezimea dură a cerului. Îşi dorea să fi existat vreun mijloc de a lua legătura cu ei prin radio, dar nu avea nici cea mai mică idee cum să se descurce cu asta. Nu că ar fi avut ceva de spus; voia doar să audă o voce omenească. Era complet izolat. Ar fi putut la fel de bine să fie ultimul om în viață de pe Pământ.

Închise ochii şi se gîndi la Gioia.

* * *

— Aşa? întrebă Phillips.

Într-o încăpere ovală cu panouri de fildeş, aflată la şaizeci de etaje deasupra străzilor lucind uşor din New Chicago, atinse cu buza de sus un mic recipient rece de plastic şi apăsă butonul de la bază. Auzi un sunet spumegînd; apoi vapori albaştri se înălțară către nările lui.

— Da, răspunse Cantilena. E bine.

Detectă o aromă slabă de scorțişoară, cuişoare şi ceva care aproape că ar fi putut fi homar fript. Apoi, fu apucat de un acces de amețeală, iar prin cap începură să i se învolbureze viziuni: catedrale gotice, piramidele, Central Park acoperit de zăpadă proaspătă, labirinturile aspre de cărămidă din Mohenjo-daro şi cincizeci de mii de alte locuri dintr-odată, un montaigne-russe nebunesc prin spațiu şi timp. Păru să dureze vreme de secole. Dar în cele din urmă capul i se limpezi şi se uită în jur, clipind, dîndu-şi seama că totul se petrecuse doar într-o clipă. Cantilena încă stătea alături de el. Ceilalți cetățeni din cameră - vreo cincisprezece, douăzeci - abia dacă se mişcaseră. Straniul omuleț cu piele ca de porțelan verzui, de lîngă peretele opus, continua să-l privească fix.

— Ei? întrebă Cantilena. Ce crezi?

— Incredibil!

— Şi absolut autentic. Este un drog adevărat din New Chicago. Formula exactă. Ți-ar plăcea încă o doză?

— Nu chiar acum, răspunse Phillips încurcat.

Se clătina şi trebui să facă un efort ca să-şi păstreze echilibrul. S-ar putea să nu fi fost o idee chiar atît de bună să trag pe nas chestia asta, se gîndi el.

Era în New Chicago de o săptămînă, poate de două, şi încă suferea de dezorientarea specială pe care acest oraş i-o trezea întotdeauna. Era a patra oară cînd venea aici, şi la fel fusese de fiecare dată. New Chicago era singurul dintre oraşele reconstruite din această lume care, în întruparea lui originară, existase *după* propria lui epocă. Pentru el, era un avanpost al viitorului de neînțeles; pentru cetățeni, era un simulacru bizar al trecutului arheologic. Acest paradox îi făcea capul să se învîrtă de atîtea confuzii şi tensiuni imposibile.

Ceea ce se întîmplase cu *vechiul* Chicago era desigur imposibil de descoperit pentru el. Dispărut fără urmă, asta era limpede: nu mai existau Turnul de Apă, Marina City, Centrul Hancock, nici clădirea Tribune, nici o fărîmă, nici un atom. Dar era lipsit de speranță să întrebi pe oricare dintre cei mai mult de un milion de locuitori din New Chicago despre predecesorul oraşului lor. Ei erau doar temporari; nu ştiau mai mult decît ceea ce trebuiau să ştie, şi tot ce trebuiau să ştie era să-şi ducă pînă la capăt mişcările presupuse de ceea ce făceau, pentru a crea iluzia că acesta era un oraş adevărat. Nu aveau nevoie să cunoască istoria antică.

Nici nu era probabil să afle totul de la vreun cetățean, desigur. Cetățenii nu păreau să-şi bată capul prea mult cu chestiunile erudite. Phillips nu avea nici un motiv să creadă că lumea era pentru ei altceva decît un parc de distracții. Undeva, desigur, trebuiau să existe cei care se specializau în studiul serios al civilizațiilor pierdute ale trecutului - altfel, cum ar fi fost aduse la viață aceste stranii oraşe reconstruite?

„Planificatorii", îi auzise spunînd odată pe Nissandra sau pe Aramayne, „erau deja cufundați adînc în cercetările pentru Bizanț". Dar cine erau planificatorii? Habar n-avea.

Din cîte ştia el, aceştia erau roboții. Poate că roboții erau adevărații stăpîni ai acestei întregi epoci, care creaseră orașele în principal nu de dragul de a-i amuza pe cetățeni, ci ca o încercare proprie plină de sîrguință de a înțelege viața lumii care trecuse. O speculație hazardată, da; dar nu lipsită de o oarecare plauzibilitate, gîndi el.

Se simțea apăsat de veselia petrecerii ce se desfăşura peste tot în jurul lui.

— Am nevoie de puțin aer, îi spuse lui Cantilena, şi se îndreptă spre fereastră. Luna nu era decît în ultimul pătrar, dar se simțea o adiere de vînt. Privi afară, către orașul ciudat de dedesubt.

New Chicago nu avea nimic în comun cu cel vechi, în afară de nume. Măcar îl construiseră de-a lungul țărmului apusean al unui mare lac interior, care-ar fi putut să fie chiar lacul Michigan, deşi, cînd zburase pe deasupra lui, păruse mai lat şi mai puțin alungit decît lacul pe care şi-l amintea el. Orașul propriu-zis era o fantezie dantelată de clădiri zvelte, în culori pastelate, ridicîndu-se în unghiuri bizare şi legate de o plasă de poduri aeriene ce se unduiau uşor. Străzile erau paranteze lungi care atingeau lacul la capetele dinspre nord şi sud şi se arcuiau grațios spre vest în partea de mijloc. Fiecare spațiu dintre marile bulevarde era traversat de o linie de transport public - vehicule lucioase albastre-verzui, în formă de bulă, alunecînd pe roți silențioase - iar de o parte şi de alta a liniilor se aflau fişii luxuriante de parc. Era frumos, uluitor de frumos, dar imaterial. Întregul loc părea să fi fost făurit din raze de soare şi mătase.

O voce înceată de lîngă el rosti:

— Începi să te îmbolnăveşti?

Phillips aruncă o privire în jur. Bărbatul de porțelan stătea lîngă el; o persoană îndesată, pedantă, vag orientală în înfățişare. Pielea lui avea o nuanță stranie, verde-cenuşie, diferită de orice altă piele pe care-o văzuse vreodată Phillips, şi era

extraordinar de netedă ca textură, ca şi cum ar fi fost făcută din porțelan fin.

Phillips clătină din cap.

— Doar puțină greață, răspunse el. Oraşul ăsta mă întoarce întotdeauna pe dos.

— Presupun că poate fi descumpănitor, replică omulețul.

Tonul lui era unul estompat şi voalat, inflexiunile ciudate. Avea în atitudine ceva felin. Părea viguros, de neclintit, aproape amenințător.

— Eşti vizitator?

Phillips îl cercetă pentru o clipă.

— Da, răspunse.

— Şi eu, desigur.

— Şi tu?

— Într-adevăr.

Omulețul zîmbi.

— Care e locul tău de origine? Secolul douăzeci? Douăzeci şi unu, cel mai tîrziu, aş zice.

— Sînt din 1984. AD 1984.

Încă un surîs, unul satisfăcut de sine.

— Atunci, n-am nimerit-o prea rău.

O înclinare vioaie a capului.

— Y'ang-Yeovil.

— Poftim? întrebă Phillips.

— Y'ang-Yeovil. E numele meu. În trecut, colonelul Y'ang-Yeovil dintr-a Treia Septentriadă.

— Asta este pe vreo altă planetă? întrebă Phillips, simțindu-se puțin năucit.

— O, nu, absolut deloc, zise Y'ang-Yeovil cu amabilitate. Chiar de pe lumea asta, te asigur. Sînt de origine cît se poate de umană. Cetățean al Republicii Superioare Han, născut în oraşul Port Ssu. Şi tu... iartă-mă... numele tău?

— Scuză-mă. Phillips. Charles Phillips. Pe vremuri, din oraşul New York.

— A, New York!

Chipul lui Y'ang-Yeovil se lumină cu o scînteie de recunoaştere care se stinse repede.

— New York... New York - era foarte faimos, asta ştiu...

E foarte ciudat, se gîndi Phillips. Simți o mai mare compasiune acum pentru bietul Francis Willoughby, complet rătăcit. Acest om vine dintr-un timp aflat atît de departe după al meu încît abia a auzit de New York - trebuie să fie de fapt un contemporan al adevăratului New Chicago; mă întreb dacă socoteşte această versiune autentică - şi totuşi, pentru cetățeni, şi acest Y'ang-Yeovil este doar un primitiv, o curiozitate din antichitate...

— New York a fost cel mai mare oraş din Statele Unite ale Americii, adăugă Phillips.

— Sigur că da. Da. Foarte faimos.

— Dar practic uitat în vremea în care a apărut Republica Superioară Han, presupun.

Y'ang-Yeovil răspunse, cu un aer stînjenit:

— Au fost tulburări între vremea ta şi a mea. Dar în nici un caz nu trebuie să-ți faci impresia, din vorbele mele, că oraşul tău a fost...

Un rîs brusc răsună în partea cealaltă a încăperii. Cinci sau şase nou-veniți sosiseră la petrecere. Phillips îi privi atent, i se tăie răsuflarea, apoi rămase cu gura căscată. Cu siguranță era Stengard - şi Aramayne lîngă el - iar cealaltă femeie, pe jumătate ascunsă în spatele lor...

— Dacă mă scuzi pentru o clipă... spuse Phillips, întorcîndu-se brusc cu spatele la Y'ang-Yeovil. Te rog, iartă-mă. Tocmai a intrat cineva - o persoană pe care am încercat s-o găsesc încă de cînd...

Se repezi într-acolo.

* * *

— Gioia! strigă el. Gioia, eu sînt! Aşteaptă-mă! Aşteaptă-mă!

Stengard stătea în drum. Aramayne, întorcîndu-se să ia cîteva dintre micile pulverizatoare de vapori de la Cantilena, îl împiedica şi el. Phillips îşi făcu loc printre ei ca şi cum n-ar fi fost acolo. Gioia, la jumătatea drumului spre uşă, se opri şi se uită la el ca o căprioară speriată.

— Nu pleca, îi zise el.

Îi luă mîna într-a lui.

Tresări văzîndu-i înfăţişarea. Cît timp trecuse de la strania lor despărţire în acea noapte de mistere din Chang-an? Un an? Un an şi jumătate? Aşa credea. Sau pierduse complet socoteala timpului? Era percepţia lui privind trecerea lunilor atît de nedemnă de încredere? Ea părea cu cel puţin zece sau cincisprezece ani mai în vîrstă. Poate chiar era; poate că anii treceau pentru el aici ca într-un vis, şi nu-şi dăduse seama de asta niciodată. Gioia arăta încordată, ofilită, epuizată. De pe faţa mai slabă şi straniu schimbată, ochii ei îl priveau arzători, aproape sfidător, ca pentru a spune: *„Vezi? Vezi ce urîtă am devenit?”*

El vorbi:

— Te caut de... nu ştiu cît a trecut, Gioia. La Mohenjo, la Timbuktu, acum aici. Vreau să fiu din nou cu tine.

— Nu se poate.

— Belilala mi-a explicat totul în Mohenjo. Ştiu că eşti o efemeră - ştiu ce înseamnă asta, Gioia. Înseamnă că începi să îmbătrîneşti un pic. Şi ce dacă? Atunci vei avea doar trei sau patru sute de ani, în loc de o veşnicie. Nu crezi că ştiu ce înseamnă să fii efemer? Sînt doar un simplu om antic, din secolul douăzeci, îţi aduci aminte? Şaizeci, şaptezeci, optzeci de ani, asta-i tot ce avem. Tu şi cu mine suferim de aceeaşi boală, Gioia. Asta te-a atras spre mine de la început. Sînt sigur de asta. Iată de ce trebuie să fim împreună acum. Oricît de puţin timp avem, putem petrece ceea ce ne-a mai rămas împreună, nu vezi?

— Tu eşti cel care nu vede, Charles, vorbi ea încetişor.

— Poate... Poate că nu înțeleg nici cel mai mic lucru despre locul ăsta blestemat. În afară de faptul că tu şi cu mine... că te iubesc... că eu cred că mă iubeşti şi tu...

— Da, te iubesc. Dar nu înțelegi. Exact pentru că te iubesc, tu şi cu mine... tu şi cu mine nu putem...

Cu un oftat disperat, îşi lăsă mîna să alunece din strînsoarea lui. El se întinse din nou după ea, dar femeia se descotorosi de prezența lui şi se retrase repede pe coridor.

— Gioia?

— Te rog, exclamă ea. Nu! N-aş fi venit niciodată aici dacă aş fi ştiut că erai şi tu. Nu veni după mine. Te rog... Te rog!

Se întoarse şi fugi.

Rămase uitîndu-se după ea vreme de o clipă nesfîrşită. Cantilena şi Aramayne apărură şi îi zîmbiră ca şi cum nu s-ar fi întîmplat absolut nimic. Cantilena îi oferi o fiolă cu un fluid sclipitor, chihlimbariu. Refuză cu un gest brusc. Unde să mă duc acum? se întrebă. Ce să fac? Se întoarse la petrecere.

Y'ang-Yeovil alunecă lîngă el.

— Eşti foarte nefericit, murmură omulețul.

Phillips se uită furios la el.

— Lasă-mă-n pace!

— Poate că te-aş putea ajuta cu ceva.

— Nimeni nu mă poate ajuta cu nimic, replică Phillips.

Se răsuci şi apucă una dintre fiolele de pe o tavă, şi-i înghiți conținutul. Îl făcu să simtă ca şi cum ar fi apărut două exemplare ale lui, stînd de-o parte şi de alta a lui Y'ang-Yeovil. Înghiți încă una. Acum erau patru exemplare.

— Sînt îndrăgostit de o femeie-cetățean, izbucni el.

I se părea că vorbeşte în cor.

— Dragoste... Aha... Te iubeşte şi ea?

— Aşa credeam. Aşa cred. Dar ea e o efemeră. Ştii ce înseamnă asta? Nu e nemuritoare, ca toți ceilalți. Îmbătrîneşte. Începe să arate bătrînă. Aşa că a fugit de mine. Nu vrea s-o văd schimbîndu-se. Crede că o să fiu dezgustat,

presupun. Am încercat să-i aduc aminte chiar acum că nici eu nu sînt nemuritor, că ea şi cu mine am putea îmbătrîni împreună, dar ea...

— O, nu! şopti Y'ang-Yeovil. De ce crezi că vei îmbătrîni? Ai îmbătrînit vreun pic în tot timpul pe care l-ai petrecut aici?

Phillips fu pus în încurcătură.

— Sigur că da. Eu... eu...

— Serios? zîmbi Y'ang-Yeovil. Ia vezi! Uită-te la tine!

Făcu un gest complicat cu degetele şi între ele apăru o zonă sclipitoare de lumină, ca o oglindă. Phillips se uită fix la imaginea lui. Un chip tineresc îi întoarse privirea. Era adevărat, prin urmare. Pur şi simplu nu se gîndise la asta. Cîți ani petrecuse în această lume? Timpul trecuse pur şi simplu pe lîngă el; foarte mult timp, deşi nu putea calcula cît anume. Cei de aici nu păreau să țină prea atent socoteala, şi nici el n-o făcuse. Dar trebuie să fi fost mulți ani, se gîndi el. Toate acele călătorii nesfîrşite de la un capăt la altul al globului - atît de multe oraşe apăruseră şi dispăruseră - Rio, Roma, Asgard, acestea erau primele trei care-i veniseră în minte - şi mai erau şi altele; abia dacă şi le mai amintea pe fiecare. Ani... Fața lui nu se schimbase deloc. Timpul îşi arătase asprimea față de Gioia, dar nu şi față de el.

— Nu înțeleg, murmură el. De ce nu îmbătrînesc?

— Pentru că nu eşti real, răspunse Y'ang-Yeovil. Nu ştiai asta?

Phillips clipi:

— Nu... sînt real?

— Credeai că ai fost luat cu trup cu tot din timpul tău? întrebă omulețul. A, nu, nu, nu pot face cîtuşi de puțin aşa ceva. Nu sîntem adevărați călători în timp; nici tu, nici eu, nici oricare dintre vizitatori. Credeam că ți-ai dat seama de asta. Dar poate că epoca ta e prea timpurie ca să înțelegi cum se cuvine lucrurile astea. Sîntem foarte inteligent făcuți, prietene. Sîntem creații ingenioase, minunat încărcate cu gîndurile, atitudinile şi evenimentele propriilor noastre epoci.

Sîntem realizarea lor cea mai strălucită, ştii; mult mai complexă chiar şi decît unul dintre aceste oraşe. Sîntem cu un pas mai departe decît temporarii - mai mult decît un pas, mult mai mult. Ei fac numai ceea ce sînt instruiți să facă, iar capacitatea lor este foarte îngustă. Nu sînt altceva decît maşini, de fapt. În timp ce noi sîntem autonomi. Ne mişcăm din proprie voință; gîndim, vorbim, şi chiar - aşa se pare - ne îndrăgostim. Dar nu vom îmbătrîni. Cum am putea? Nu sîntem adevărați. Sîntem doar rețele artificiale de reacții mentale. Sîntem simple iluzii, atît de bine făcute încît ne înşelăm pe noi înşine. Nu ştiai asta? Serios, chiar nu ştiai?

* * *

Era în aer, atingînd la întîmplare butoanele pentru destinație. Cumva, se trezi îndreptîndu-se înapoi către Timbuktu. *Acest oraş este închis. Acesta nu mai este un loc.* N-avea nici o importanță pentru el. De ce-ar avea ceva vreo importanță?

Furia şi un sentiment înăbuşitor de disperare se ridicară înăuntrul lui. Sînt un software, se gîndi Phillips. Nu sînt altceva decît un software.

Nu eşti real. Foarte inteligent făcut. O creație ingenioasă. O simplă iluzie.

Din aer nu se zărea nici o urmă din Timbuktu. Ateriză oricum. Solul cenuşiu, nisipos, era neted, neatins, ca şi cum acolo nu existase niciodată nimic. Cîțiva roboți erau încă prin preajmă, ocupîndu-se de ultimele treburi necesare la închiderea unui oraş. Doi dintre ei se repeziră spre el. Insecte uriaşe, lucioase, inexpresive, cu carcasă argintie, deloc prietenoase.

— Nu-i nici un oraş aici, vorbiră ei. Acesta nu este un loc admisibil.

— Admisibil de către cine?

— Nu există nici un motiv să te afli aici.

— Nu există nici un motiv să mă aflu indiferent unde, replică Phillips.

Roboții se agitară, scoaseră murmure neliniştite şi pocnete amenințătoare, îşi fluturară antenele. Păreau tulburați, îşi zise el. Nu pare să le placă atitudinea mea. Poate că risc să fiu dus la sediul pentru software nesupus, ca să fiu curățat.

— Plec acum, le spuse. Mulțumesc. Mulțumesc foarte mult.

Se retrase din fața lor şi se urcă în aparatul zburător. Atinse alte butoane de destinație.

Ne mişcăm din proprie voință. Gîndim, vorbim, şi chiar ne îndrăgostim.

Ateriză în Chang-an. De data asta nu mai era nici un comitet de primire care să-l aştepte la Poarta Virtuții Strălucitoare. Oraşul părea mai mare şi mai plin de splendoare: pagode noi, palate noi. Părea să fie iarnă; bătea un vînt rece, tăios. Cerul era senin şi orbitor de luminos. Pe treptele Terasei de Argint îl întîlni pe Francis Willoughby, o siluetă masivă, greoaie, în straie magnifice de brocart, cu două temporare micuțe, grațioase, drăgălaşe ca nişte statuete de jad, aproape ascunse în brațele lui.

— Miracole şi minunății! Flăcăul cel lunatic şi fără minte e şi el aici! răcni Willoughby. Uite, uite, am ajuns în depărtatul Catai, tu şi cu mine!

Nu sîntem nicăieri, se gîndi Phillips. *Sîntem simple iluzii, atît de bine făcute încît ne înşelăm pe noi înşine.* Lui Willoughby îi spuse:

— Arăți ca un împărat în veşmintele astea, Francis.

— Da, ca Preotul Ioan! strigă Willoughby. Sau chiar ca Tamerlan! Ei, nu sînt măreț?

Îl plesni cu veselie pe Phillips peste umăr, o lovitură zdravănă, jucăuşă, care-l făcu să se învîrtească pe jumătate, tuşind şi gîfîind.

— Am zburat prin aer, ca vulturii, ca demonii, ca îngerii! Ne-am înălțat ca îngerii! Ca îngerii!

Se apropie, aplecîndu-se spre Phillips.

— Aş fi plecat spre Anglia, dar fetişcana aceea, Belilala, a zis că e un farmec asupra mea, care mă împiedică să mă duc în Anglia chiar acum; aşa că am plecat în Catai. Spune-mi, flăcăule, o să depui mărturie pentru mine cînd o să vedem iar Anglia? O să juri că tot ce ni s-a întîmplat s-a petrecut cu adevărat? Pentru că mi-e teamă că o să spună că sînt la fel de nebun ca Marco Polo, cînd o să le povestesc cum am zburat în Catai.

— Un nebun susținîndu-l pe altul? întrebă Phillips. Ce pot să-ți spun? Încă mai crezi că o să ajungi în Anglia, nu-i aşa?

Mînia ieşi la suprafață, clocotind.

— Ah, Francis, Francis, îl ştii pe Shakespeare al tău? Te duci la piese de teatru? Nu sîntem adevărați. *Nu sîntem adevărați.* Sîntem din țesătura din care se fac visele, noi doi. Asta-i tot ce sîntem. O, minunată lume nouă! Care Anglie? Unde? Nu există Anglia. Francis Willoughby nu există. Charles Phillips nu există. Nu sîntem decît...

— Lasă-l în pace, Charles, îi tăie vorba o voce rece.

Se întoarse. Belilala, într-un costum de împărătească, cobora treptele Terasei de Argint.

— Ştiu adevărul, vorbi el cu amărăciune. Y'ang-Yeovil mi l-a spus. Vizitatorul din secolul douăzeci şi cinci. L-am văzut în New Chicago.

— Ai văzut-o şi pe Gioia acolo? întrebă Belilala.

— Pentru scurtă vreme. Arată mult mai în vîrstă.

— Da. Ştiu. A fost pe-aici de curînd.

— Şi a plecat mai departe, bănuiesc?

— Din nou la Mohenjo, da. Du-te după ea, Charles. Lasă-l în pace pe bietul Francis. I-am zis Gioiei să te aştepte. I-am spus că are nevoie de tine, şi tu ai nevoie de ea.

— Foarte amabil din partea ta. Dar la ce bun, Belilala? Nici măcar nu exist. Iar ea o să moară...

— Tu exişti. Cum te poţi îndoi că exişti? Simţi, nu-i aşa? Suferi. Iubeşti. O iubeşti pe Gioia; nu-i aşa? Şi eşti iubit de Gioia. Ar iubi Gioia ceva ce nu este real?

— Crezi că mă iubeşte?

— Ştiu că te iubeşte. Du-te la ea, Charles. Du-te. I-am spus să te aştepte în Mohenjo.

Phillips dădu din cap, amorţit. Ce-avea de pierdut?

— Du-te la ea, repetă Belilala. Acum.

— Da, răspunse Phillips. O să plec acum.

Se întoarse spre Willoughby.

— Dacă ne întîlnim vreodată în Londra, prietene, o să depun mărturie pentru tine. Nu te teme de nimic. Totul va fi bine, Francis.

Îi părăsi şi porni spre Mohenjo-daro, aproape aşteptîndu-se să găsească robotii demontîndu-l deja. Mohenjo-daro era încă acolo, cu nimic mai fermecător decît înainte. Se duse la băi, crezînd că ar putea s-o găsească acolo pe Gioia. Nu era; dar dădu peste Nissandra, Stengard, Fenimon.

— A plecat la Alexandria, îi spuse Fenimon. Vrea să mai vadă oraşul pentru ultima oară, înainte să fie închis.

— Sînt aproape gata să deschidă Constantinopolul, explică Stengard. Capitala imperiului Bizantin, ştii, marele oraş de pe malurile Cornului de Aur. O să înlăture Alexandria, înţelegi, cînd se deschide Bizanţul. Se spune că o să fie splendid. O să te vedem acolo pentru deschidere, da?

— Da, răspunse Phillips.

Zbură spre Alexandria. Se simţea pierdut şi obosit. Toate astea sînt o nebunie fără speranţă, îşi spuse. Nu sînt decît o păpuşă săltînd pe sforile sale. Însă undeva deasupra întinderii strălucitoare a Mării Arabiei, implicaţiile mai adînci ale unui lucru pe care i-l spusese Belilala începură să-şi facă loc în mintea lui şi simţi că amărăciunea, furia, disperarea, toate începeau brusc să-l părăsească. *Tu exişti. Cum te poţi îndoi că exişti? Ar iubi Gioia ceva ce nu este real?* Desigur. Desigur. Y'ang-Yeovil se înşelase: vizitatorii erau ceva mai

mult decît simple iluzii. Cu adevărat, Y'ang-Yeovil rostise adevărul condiției lor, fără să înțeleagă ce spunea de fapt: *Gîndim, vorbim, ne îndrăgostim.* Da. Acesta era sîmburele situației. Vizitatorii puteau să fie artificiali, dar nu erau ireali. Belilala încercase să-i spună asta chiar noaptea trecută. *Suferi. Iubeşti. O iubeşti pe Gioia. Ar iubi Gioia ceva ce nu este real?* Sigur că era real, sau în orice caz destul de real. Ceea ce era el era ceva ciudat, ceva care probabil ar fi fost de neînțeles pentru oamenii din secolul douăzeci pe care fusese proiectat să-i simuleze. Dar asta nu însemna că era ireal. Trebuia cineva să fie născut din femeie ca să fie real? Nu. Nu. Nu. Felul său de realitate era o realitate suficientă. Nu trebuia să-i fie ruşine de asta. Şi, înțelegînd faptul, înțelegea că Gioia nu trebuia să îmbătrînească şi să moară. Exista o cale prin care putea fi salvată, numai dacă ar accepta-o. Numai dacă...

Cînd ateriză în Alexandria, se duse imediat la hotelul de pe pantele dealului Paneium, unde stătuseră la prima lor vizită, cu atît de multă vreme în urmă; şi acolo era ea, stînd tăcută într-un patio cu vedere spre port şi spre Far. Exista ceva calm şi resemnat în felul în care stătea. Renunțase. Nici nu mai avea puterea să fugă de el.

— Gioia, îi vorbi el cu blîndețe.

* * *

Arăta mai bătrînă decît în New Chicago. Era trasă la față şi palidă, iar ochii îi păreau adînciți în orbite; nici măcar nu se mai ostenea, în aceste zile, să facă ceva cu şuvițele albe care-i ieşeau în evidență, în contrast total cu nuanța întunecată a părului. Se aşează lîngă ea şi-şi puse mîna peste ale ei, şi se uită către obeliscuri şi palate, către temple, către Far. După o vreme, spuse:

— Acum ştiu ce sînt de fapt.

— Ştii, Charles?

Vocea îi suna ca de foarte departe.

— În epoca mea numeam acest lucru software. Tot ceea ce sînt este un set de comenzi, răspunsuri, referințe încrucișate, manipulînd un fel de corp artificial. Este un software infinit mai bun decît ne-am fi putut noi imagina. Dar noi abia începeam să învățăm cum, la urma urmei. M-au umplut cu reflexele din secolul douăzeci. Stările sufleteşti corecte, dorințele corecte, irationalitățile corecte, soiul corect de combativitate. Cineva ştie o mulțime de lucruri despre cum era să fii om al secolului douăzeci. Au făcut o treabă bună şi cu Willoughby, toată retorica şi fanfaronada aceea elisabetană. Şi presupun că l-au făcut bine şi pe Y'ang-Yeovil. El aşa pare să creadă; cine ar putea să judece mai bine? Secolul douăzeci şi cinci, Republica Superioară Han, oameni cu pielea verzui-cenuşie, jumătate chinezi şi jumătate marțieni, după cîte ştiu eu. *Cineva* cunoaşte. *Cineva* de aici e foarte bun la programare, Gioia.

Femeia nu se uita la el.

— Mi-e frică, Charles, zise ea cu aceeaşi voce îndepărtată.

— De mine? De lucrurile pe care le spun?

— Nu, nu de tine. Nu vezi ce s-a întîmplat cu mine?

— Te văd. Există unele schimbări.

— Am trăit multă vreme întrebîndu-mă cînd vor începe schimbările. Am crezut că poate nu vor veni, nu tocmai. Cine vrea să creadă că o să îmbătrînească? Dar a început cînd am fost la Alexandria prima oară. În Chang-an a devenit mult mai rău. Iar acum... acum...

El o întrerupse brusc:

— Stengard îmi spune că o să deschidă Constantinopolul foarte curînd.

— Şi?

— Nu vrei să fii acolo cînd se deschide?

— Devin bătrînă şi urîtă, Charles.

— O să mergem împreună la Constantinopol. O să plecăm mîine, da? Ce spui? O să închiriem o corabie. E o mică tra-

versare rapidă, de-a dreptul peste Mediterana. Navigînd către Bizanț! Era un poem, ştii, pe vremea mea. Nu e uitat, bănuiesc, pentru că l-au programat în mine. Toate miile astea de ani, şi cineva încă îşi mai aduce aminte de bătrînul Yeats. *Cei tineri / Strîns îmbrățișați, păsări în pomi...* Vino cu mine în Bizanț, Gioia!

Ea ridică din umeri.

— Aşa cum arăt? Devenind tot mai oribilă cu fiecare oră? În timp ce *ei* rămîn tineri pe vecie? În timp ce *tu*...

Se poticni; vocea i se schimbă brusc; tăcu.

— Termină fraza, Gioia.

— Te rog. Lasă-mă singură...

— Voiai să spui „în timp ce *tu* rămîi tînăr pe vecie de asemenea, Charles", nu-i aşa? Ai ştiut întotdeauna că eu n-o să mă schimb niciodată. Eu n-am ştiut asta, dar tu ai ştiut.

— Da. Am ştiut. Am pretins că nu era adevărat - că, pe măsură ce îmbătrîneam eu, ai fi îmbătrînit şi tu. A fost o prostie din partea mea. La Chang-an, cînd am început pentru prima oară să văd semnele adevărate... atunci mi-am dat seama că nu mai puteam rămîne cu tine. Pentru că m-aş uita la tine, mereu tînăr, mereu rămînînd la aceeaşi vîrstă, şi m-aş uita apoi la mine şi...

Făcu un gest, cu palmele în sus.

— Aşa că te-am dat Belilalei şi am fugit.

— Totul atît de inutil, Gioia...

— Nu cred că aşa a fost.

— Dar nu trebuie să îmbătrîneşti. Nu, dacă nu vrei!

— Nu fi crud, Charles, zise ea pe un ton şters. Nu există nici o cale de a scăpa de ceea ce am.

— Dar există! spuse el.

— Nu ştii nimic despre lucrurile astea.

— Nu prea mult, nu, recunoscu el. Dar văd cum s-ar putea face. Poate că e un fel de soluție primitivă, naivă, de secol douăzeci, dar cred că ar trebui să meargă. M-am jucat cu ideea asta încă de cînd am plecat din Mohenjo. Spune-mi,

Gioia: de ce nu te-ai putea duce la ei, la programatori, la meşteşugari, la planificatori, oricine-ar fi ei, cei care creează oraşele, şi temporarii, şi vizitatorii. Şi să ceri să fii transformată în ceva ca mine?

Ea ridică ochii, uluită.

— Ce tot spui?

— Pot încropi un om din secolul douăzeci neavînd altceva decît înregistrări fragmentare şi-l pot face plauzibil, nu-i aşa? Sau un elisabetan, sau pe oricine din oricare epocă, şi e autentic. Aşa că de ce să nu facă o treabă încă şi mai bună cu tine? Să producă o Gioia atît de reală, încît nici Gioia să nu-şi poată da seama de diferență? Dar o Gioia care nu va îmbătrîni niciodată - o Gioia creată, o Gioia-program, o Gioia-vizitator! De ce nu? Spune-mi de ce nu, Gioia!

Ea tremura.

— N-am auzit niciodată să se facă un asemenea lucru!

— Dar nu crezi că e posibil?

— De unde să ştiu?

— Sigur că e posibil! Dacă pot crea vizitatori, pot lua un cetățean şi-l pot duplica în aşa fel încît...

— Nu s-a mai făcut niciodată. Sînt sigură de asta. Nu-mi pot închipui nici un cetățean acceptînd aşa ceva! Să renunți la corp... să laşi să fii transformat în... în...

Scutură din cap, dar păru să fie un gest de uimire, la fel de mult ca şi de negare.

El continuă:

— Sigur. Să renunți la trup... Trupul tău natural, care îmbătrîneşte, se chirceşte, se deteriorează, trupul de efemer. Ce-i atît de groaznic în privința asta?

Gioia era foarte palidă.

— E o nebunie, Charles. Nu vreau să mai vorbesc despre asta.

— Mie nu-mi sună ca o nebunie.

— Nu poți înțelege.

— Nu pot? Înțeleg, cu siguranță, teama de moarte. Nu mi-e prea greu să înțeleg cum e să fii unul dintre puținii oameni care îmbătrînesc într-o lume unde nimeni nu înaintează în vîrstă. Ce nu pot să înțeleg este de ce nu eşti dispusă măcar să iei în considerare posibilitatea ca...

— Nu, îl întrerupse ea. Îți spun, e o nebunie. Ar rîde de mine.

— Cine?

— Toți prietenii mei. Hawk, Stengard, Aramayne...

Îi ocoli din nou privirea.

— Pot fi extrem de cruzi, fără măcar să-şi dea seama. Disprețuiesc tot ce li se pare lipsit de grație, tot ce este trudnic, disperat şi laş. Cetățenii nu fac lucruri trudnice, Charles. Şi aşa va părea. Presupunînd că totuşi se poate face. Vor fi îngrozitor de condescendenți. O, vor fi drăguți cu mine, da, dragă Gioia, ce minunat pentru tine, Gioia, dar cînd mă voi întoarce cu spatele, vor rîde. Vor spune cele mai urîte lucruri despre mine. N-aş putea suporta aşa ceva...

— Îşi pot permite să rîdă, insistă Phillips. E uşor să fii curajos şi nepăsător față de moarte, cînd ştii că o să trăieşti veşnic. Cît de convenabil pentru ei; dar de ce să fii tu singura care să îmbătrînească şi să moară? Şi oricum, n-o să rîdă. Nu-s atît de cruzi pe cît crezi. Superficiali poate, dar nu cruzi. Vor fi bucuroşi că ai găsit o cale să te salvezi. Măcar nu vor mai trebui să se simtă vinovați pentru tine, şi asta e menit să-i satisfacă. Poți...

— Încetează! exclamă ea.

Se ridică, se duse pînă la balustrada patioului, se uită îndelung către mare. El veni în spatele ei. Pînze roşii în port, razele soarelui licărind pe pereții Farului, palatele Ptolemeilor de un alb imaculat profilîndu-se pe cer. Uşor, îşi puse mîna pe umărul ei. Ea tresări, ca pentru a se trage de lîngă el, dar rămase pe loc.

— Atunci, am altă idee, continuă el încetişor. Dacă nu te duci tu la planificatori, o să mă duc *eu*. Reprogramați-mă, o

să le spun. Aranjați lucrurile în aşa fel încît să încep să îmbătrînesc în acelaşi ritm ca şi tine. O să fie mai autentic oricum, dacă trebuie să joc rolul unui om din secolul douăzeci. De-a lungul anilor, o să capăt treptat riduri pe față, părul îmi va încărunți, o să merg puțin mai încet - o să îmbătrînim împreună, Gioia. La naiba cu prietenii tăi nemuritori! O să ne avem unul pe altul. N-o să avem nevoie de ei!

Ea se răsuci înspre el. Avea ochii măriți de groază.

— Tu vorbeşti serios, Charles?

— Sigur că da.

— Nu, murmură ea. Nu. Tot ce mi-ai spus astăzi e o absurditate monstruoasă. Nu-ți dai seama?

El o prinse de mînă şi-i strînse degetele în palmă.

— Tot ceea ce fac este să încerc să găsesc o cale ca tu şi cu mine să...

— Nu mai continua, zise ea. Te rog.

Repede, parcă trăgîndu-se înapoi din fața văpăii unei flăcări, îşi smulse degetele dintr-ale lui şi duse mîna la spate. Deşi fața lui era doar la cîțiva centimetri de a ei, simți deschizîndu-se o prăpastie imensă între ei. Pentru o clipă, se uitară insistent unul la altul; apoi Gioia se repezi spre stînga lui, îl ocoli şi fugi din patio.

Năucit, o privi plecînd de-a lungul coridorului lung de marmură, pînă dispăru. Era o prostie s-o urmărească, se gîndi. Era pierdută pentru el; asta era limpede, dincolo de orice îndoială. Era îngrozită de el. De ce să-i provoace şi mai multă suferință? Cumva se trezi însă alergînd prin holurile hotelului, de-a lungul potecii şerpuite din grădină, în crîngurile verzi, răcoroase, de pe Paneium. Crezu că o vede sub porticul palatului lui Hadrian, dar cînd ajunse acolo, culoarele răsunătoare de piatră erau goale. Îl întrebă pe un temporar care măturа treptele:

— Ai văzut o femeie venind pe aici?

O privire ursuză, fără expresie, fu singurul răspuns.

Phillips înjură şi se întoarse.

— Gioia? strigă el. Aşteaptă! Întoarce-te!

Ea era, intrînd în Bibliotecă? Trecu în grabă pe lîngă bibliotecarii care mormăiau surprinşi şi alergă printre teancuri, privind dincolo de grămezile de pergamente cu două mînere, în coridorul întunecat.

— Gioia? *Gioia!*

Era o profanare să urli în acest loc liniştit. Dar nu-i păsa cîtuşi de puțin.

Ieşind pe o uşă laterală, coborî în salturi către port. Farul! Groaza îl învălui. Ar putea fi deja la o sută de trepte în sus pe acea scară, îndreptîndu-se spre parapetul de pe care voia să se arunce în mare. Împrăştiind cetățenii şi temporarii de parcă ar fi fost paie, alergă înăuntru. O luă în sus, fără să se oprească să respire, deşi plămînii lui sintetici urlau după un răgaz, iar inima ingenios proiectată bătea cu disperare. La primul balcon îşi imagină că a zărit-o pentru o clipă, dar îl înconjură fără s-o găsească. Înainte, tot mai sus. Ajunse în vîrf, chiar în camera farului; nici urmă de Gioia. Sărise? Coborîse pe o rampă, în timp ce el urca pe cealaltă? Se agăță de margine şi se uită în afară, în jos, căutînd la baza Farului, pe stîncile de pe coastă, pe dig. Gioia nu era. O s-o găsesc eu undeva, se gîndi. O să merg mai departe pînă o găsesc. Coborî în goană rampa, strigîndu-i numele. Ajunse la nivelul solului şi o luă la fugă înapoi, către centrul oraşului. După asta, unde? Templul lui Poseidon? Mormîntul Cleopatrei?

Se opri în mijlocul străzii Canopus, nesigur pe picioare şi amețit.

— Charles? se auzi vocea ei.

— Unde eşti?

— Chiar aici. Lîngă tine.

Păru să se materializeze din aer. Chipul nu i se înroşise, roba nu purta nici o urmă de transpirație. Vînase o fantomă prin oraş? Veni la el şi-l luă de mînă, apoi spuse încet, cu tandrețe:

— Chiar erai serios cînd voiai să-i pui să te facă să îmbătrîneşti?

— Dacă nu există o altă cale, da.

— Cealaltă cale e atît de înspăimîntătoare, Charles...

— Este?

— Nu înțelegi cît de mult.

— Mai înspăimîntătoare decît bătrînețea? Decît moartea?

— Nu ştiu, răspunse ea. Presupun că nu. Singurul lucru de care sînt sigură este că nu vreau ca tu să îmbătrîneşti, Charles.

— Dar n-o să trebuiască. Sau da?

Se uită lung la ea.

— Nu, răspunse ea. N-o să trebuiască. Nici unul dintre noi.

Phillips zîmbi.

— Ar trebui să plecăm de-aici, spuse el după o vreme. Hai să traversăm spre Bizanț, da, Gioia? O să ajungem la Constantinopol pentru deschidere. Prietenii tăi o să fie acolo. O să le spunem ce-ai hotărît să faci. Ei vor şti cum să aranjeze lucrurile. Cineva o să ştie, în mod sigur.

— Sună atît de ciudat, remarcă Gioia. Să mă transform într-un... într-un vizitator? Un vizitator în propria mea lume?

— Şi totuşi, asta ai fost întotdeauna...

— Presupun că da. Într-un fel. Dar cel puțin am fost *reală* pînă acum.

— În timp ce eu nu sînt?

— Eşti, Charles?

— Da. La fel de real ca tine. Am fost furios la început, cînd am aflat adevărul despre mine. Dar am ajuns să-l accept. Undeva, între Mohenjo şi locul ăsta, am ajuns să-mi dau seama că e în regulă să fiu ceea ce sînt; că percep lucruri, modelez idei, trag concluzii. Sînt foarte bine proiectat, Gioia. Nu pot să spun care este diferența între a fi ceea ce sînt şi a fi complet viu, iar pentru mine asta înseamnă că sînt destul de real. Cred, simt, trăiesc bucuria şi suferința. Sînt atît de real pe cît am nevoie să fiu. Şi tu vei fi la fel. N-o să încetezi

niciodată să fii Gioia, ştii. Nu arunci decît corpul, acel corp care oricum ți-a jucat o asemenea farsă teribilă.

Îi mîngîie obrazul cu mîna.

— S-a spus deja totul pentru noi, cu multă vreme în urmă:

Odat' ieşit din lume, n-am să iau
Formă trupească de la vreo ființă,
Ci formă ticluită de-aurarii greci
Din aur ciocănit şi email de aur
Ca să țin treaz un împărat trîndav...

— E acelaşi poem? întrebă ea.

— Acelaşi poem, da. Poemul străvechi care nu este cu totul uitat încă.

— Termină-l, Charles.

... Ori pus pe-o creangă de-aur ca să cînt
Doar pentru domni şi doamne din Bizanț
De cele ce-s trecute, trec ori vor veni.

— Cît de frumos! Ce înseamnă?

— Că nu e nevoie să fii muritor. Că ne putem îngădui să fim adunați în meşteşugul veşniciei, că putem fi transformați, că putem trece dincolo de carne. Yeats nu voia să spună asta exact în felul în care o spun eu - nici n-ar fi început măcar să înțeleagă despre ce vorbim - şi totuşi, şi totuşi... adevărul dintre rînduri este acelaşi. Trăieşte, Gioia! Cu mine!

Se întoarse spre ea şi văzu culoarea urcînd în obrajii ei palizi.

— Are o noimă ceea ce sugerez eu, nu? O să încerci, nu-i aşa? Oricine face vizitatorii poate fi convins să te refacă şi pe tine. Bine? Ce crezi, o să poată, Gioia?

Ea încuviință aproape imperceptibil.

— Aşa cred, răspunse ea abia auzit. E foarte ciudat. Dar cred că ar trebui să fie posibil. De ce nu, Charles? De ce nu?

— Da, zise şi el. De ce nu?

* * *

Dimineaţă, închiriară un vas în port, o corabie mică, joasă, lustruită, cu o pînză roşie ca sîngele, avînd drept căpitan un temporar cu înfăţişare vicleană, al cărui zîmbet era irezistibil. Phillips duse mîna streaşină la ochi şi se uită înspre nord, peste mare. Credea că poate să distingă silueta marelui oraş întins pe cele şapte coline ale sale, Noua Romă a lui Constantin de lîngă Cornul de Aur, măreaţa cupolă de la Hagia Sofia, zidurile sumbre ale citadelei, palatele şi bisericile, Hipodromul, Cristos în slavă, înălţîndu-se deasupra tuturor celorlalte în mozaic strălucitor, împrăştiind lumină.

— Bizanţ, zise Phillips. Du-ne acolo pe drumul cel mai scurt şi mai rapid!

— Cu cea mai mare plăcere, răspunse marinarul, cu o graţie neaşteptată.

Gioia surîse. N-o mai văzuse arătînd atît de intens de vie din noaptea petrecerii imperiale din Chang-an. O apucă de mînă - degetele ei subţiri tremurau uşor - şi o ajută să urce în corabie.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦

Traducere din limba engleză: Cristina & Ştefan Ghidoveanu
Traducerea versurilor: Florin Pîtea
Textul în limba română a apărut în revista Galileo nr. 3/2010

Titlul original: Sailing to Byzantium
Copyright © Robert Silverberg, 1985

Textul a apărut inițial în Asimov's Science Fiction Magazine, *februarie 1985.*